

Чэмпіят свету:
Мінск — спорт
плюс культура

С. 3

**Што рабіць,
каб архівы не
канулі ў Лету?**

С. 4

**Месца
для габелена
стагоддзя**

С. 6

**Шэрлак.by:
шукаем героя
для серыяла**

С. 7

**Як ў Мінску
і Гродне ў лялькі
гуляліся...**

С. 9

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ўзнагароджвае фіналістку дзіцячага тэлевізійнага музычнага конкурсу "Я пяю!" Вікторыю Арлову.

23 мая Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь сустрэўся з навучэнцамі — пераможцамі міжнародных прадметных алімпіяд, творчых конкурсаў і фестываляў, стыпендыятамі спецыяльных фондаў Прэзідэнта Беларусі па сацыяльнай падтрымцы адораных навучэнцаў, студэнтаў і таленавітай моладзі

КРЫНІЦА НАТХНЕННЯ ДЛЯ НОВЫХ АДКРЫЦЦЯЎ І ПЕРАМОГ

С. 2

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Праекты развіцця

Цягам года журналісты "К" неаднойчы выпраўляліся са сталіцы ў своеасаблівыя "аўтатуры" па гарадах і вёсках нашай краіны. З камандзіровачных выездаў было прывезена шмат фактычнага матэрыялу — як становага, так і адмоўнага, — які аператыўна друкаваўся на старонках газеты. Аднак назапасілася ў гэтых падарожжах і шмат тых пытанняў, што называецца, на перспектыву, якія патрабуюць вырашэння не на раённым, а, хутчэй, на абласным узроўні.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Трэба і далей разважаць. Напрыклад, аб тым, у які бок і ў якім кірунку варта развіваць сферу культуры рэгіёнаў, наколькі паспяхова адбываецца аптымізацыя клубнай і бібліятэчнай сістэм, што за праблемы замінаюць паспяхова працы культуротнікаў... Натуральна, без начальнікаў абласных упраўленняў або іх намеснікаў падобныя пытанні наўрад ці можна вырашыць. Таму на чарговай рэдакцыйнай планёрцы была агучана ідэя запрашаць у рэдакцыю кіраўнікоў сферы з розных абласцей краіны. Сказана — зроблена. Першай адказаць на нашы пытанні мы папрасілі першага намесніка начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінскага аблвыканкама Святланы БАРАНОК.

За кошт пазабюджэту павысіць заробкі? Наўрад ці ўдасца...

Гісторыка-культурная спадчына

Адным з першых паўстаў блок пытанняў пра гісторыка-культурную спадчыну Міншчыны. І гэта цалкам натуральна, бо менавіта на знакавыя аб'екты архітэктуры перш-наперш звяртае ўвагу кожны падарожны — як айчыны, так і замежны, — вандруючы па Беларусі. Але ж не сакрэт, што старадаўнія храмы ды касцёлы, палаты ды сядзібы патрабуюць асабліва пільнай увагі як з боку раённых, так і абласных улад. Інакш ад архітэктурных перлін могуць застацца хіба што пажоўклявыя фотаздымкі або напай-разбураныя сцяпенні ды падмуркі.

Лёс вышталцонай сядзібы Радзівілі-монты ў Клецкім раёне Міншчыны, ад якой на сёння захавалася не так ужо і шмат, — красамоўнае гэтаму пацвярджэнне.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Святлана Аляксандраўна, ваша ўпраўленне шмат робіць для захавання гісторыка-культурнай

спадчыны ў рэгіёне. Прыкладам, у Барысаве цягам апошніх гадоў вяліся рэстаўрацыйна-аднаўленчыя работы на адным з найвядомейшых аб'ектаў Міншчыны — Свята-Уваскрасенскім саборы... Якія аб'екты плануецца адрэстаўраваць у перспектыве?

Святлана БАРАНОК:

— Так, царква ў Барысаве, на якую выдаткоўваліся значныя фінансавыя сродкі з рэспубліканскага ды мясцовага бюджэту, цалкам адрэстаўравана. Сёлета ўсю ўвагу пераносім на Заслаўе — мястэчка, дзе ўвосень адбудзецца Свята беларускага пісьменства. Там, як вядома, ёсць культывы

аб'ект першай катэгорыі, які таксама патрабуе рэстаўрацыі. Маю на ўвазе Спаса-Праабражэнскую царкву. Цяпер распрацоўваецца праектна-каштарысная дакументацыя пад правадзенне ў ёй рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ. А ўсяго ж у нас у вобласці — 661 аб'ект гісторыка-культурнай спад-

чыны, з іх 18 мы, дарэчы, выставілі на продаж. Сёлета новых гаспадароў атрымалі сядзібы ў Старым Барысаве ды ў Смілавічах.

Яўген РАГІН:

— Наколькі падобная практыка апраўдвае сябе? І ці шмат сродкаў давялося ўкладзі інвестарам, каб стаць гаспадарамі старадаўніх аб'ектаў?

Святлана БАРАНОК:

— 3 18 аб'ектаў, прызначаных да продажу, інвестары набылі ўжо восем. Лічу, што гэта даволі неблагая лічба. На мой погляд, практыка продажу ці перадачы падобных аб'ектаў інвестарам цалкам апраўдана: мы, такім чынам, знаходзім для былых шляхецкіх сядзіб новых гаспадароў, якія прыводзяць іх у належны стан, даглядаюць іх, ствараючы там аб'екты прыдарожнага сэрвісу... Прыкладам, сядзіба Ленскіх у вёсцы Сула Стаўбцоўскага раёна была набыта прыватнікам яшчэ некалькі гадоў таму. Цяпер там размяшчаецца вялікі турыстычны комплекс з гасцініцай, адноўленай карчмой ды стайняй, штучным вадаёмам...

Эканамічныя і сацыяльныя вынікі "аптымальнай аптымізацыі" на Міншчыне

Афіцыйна

Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка заклікае моладзь цаніць і ганарыцца Беларуссю, берагчы яе незалежнасць і суверэнітэт. Аб гэтым Прэзідэнт заявіў сёння на сустрэчы з навучцамі — пераможцамі міжнародных прадметных алімпіяд, творчых конкурсаў і фестываляў, стыпендыятамі спецыяльных фондаў Прэзідэнта Беларусі па сацыяльнай падтрымцы адораных навучцаў, студэнтамі і таленавітай моладдзю.

Як паведамляе Прэс-служба Кіраўніка дзяржавы, звяртаючыся да ўдзельнікаў сустрэчы, беларускі Лідар адзначыў, што праз некалькі дзён скончыцца навучальны год.

“Любіце Беларусь, цаніце яе і ганарыцеся ёю...”

Ён пажадаў поспехаў усім тым, каму трэба будзе здаваць экзамены, а астатнім — цікава правесці доўгачаканыя канікулы. У прыватнасці, Прэзідэнт параіў бліжэй пазнаёміцца з Беларуссю, паглядзець на яе прыроднае характэрнае.

Аляксандр Лукашэнка ў сувязі з гэтым заўважыў, што часта бывае ў розных кутках нашай краіны, але ў асноўным перамяшчаецца па паветры. “Учора я праехаў сам 600 км на ўсход і назад, правяраючы нашы дарогі, як яны эксплуатаюцца, і са здзіўленнем для сябе адзначыў, што наша прырода, калі едзеш на аўтамабілі або выходзіш, — нейкі лясок, рэчка, — яна зусім іншая, чым ка-

лі глядзіш на яе зверху”, — сказаў Аляксандр Лукашэнка. “Таму я вам раю таксама пабываць у самых прыгожых кутках нашай зямлі, і вы зразумееце, што лепшага адпачынку, чым на роднай зямлі, нідзе няма”, — упэўнены беларускі Лідар.

“Любіце Беларусь, цаніце яе і ганарыцеся ёю, беражыце яе незалежнасць і суверэнітэт. Яна перадаецца ў вашы рукі. Вучыцеся заўважаць тое добрае, што ёсць вакол вас. Гэта паслужыць вам крыніцай натхнення для новых адкрыццяў ды перамог. І няхай побач з вамі заўсёды будуць надзейныя сябры, клапатлівыя настаўнікі і бацькі, цікавыя і разумныя кнігі”, — дадаў Кіраўнік дзяржавы.

Фотафакт

У пятніцу таксама адбылася сустрэча міністра культуры краіны Барыса Святлова з лаўрэатамі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Пасля імпрэзы яе ўдзельнікі зрабілі фота на памяць на прыступках Нацыянальнага мастацкага музея: менавіта гэтая ўстанова і стала месцам падзеі. / Фота Юрыя ІВАНОВА

Страты сапраўды непазбежныя, але — “дэдлайн”!

Лёс старога будынка Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны не так даўно канчаткова вызначыўся: ён дажывае свае апошнія дні. Установа, якая была яго гаспадаром, рыхтуецца “перарадзіцца” ў новых сценах і сучасным фармаце. Але мала хто ведае, што дом на Кастрычніцкай плошчы быў родным таксама і для іншага музея: цягам амаль паўстагоддзя ён служыў асноўным фондасховішчам Нацыянальнага гістарычнага. Ягонае калекцыя — самая вялікая на Беларусі. Настолькі вялікая, што гэта нават спараджае пэўныя праблемы з яе захоўваннем.

Ілья СВІРЫН

Сёння музейшчыкі рыхтуюцца да перасялення ды ламаюць галаву над мноствам не зусім профільных для сваёй дзейнасці праблем, параўнальна з якімі старая задача на логіку пра пераправу на той бераг рэчкі ваўка, казы і капусты зусім не выглядае складанай.

— Цягам дзесяцігоддзя ў фондах музея назапашвалася ўсё, што датычыцца гісторыі, культуры, розных праў жыцця на беларускай зямлі, — распавядае дырэктар установы Алег Рыжкоў. — Да нас траплялі як артэфекты дагістарычных часоў, так і навінкі вытворчасці. Цяпер, можа, мы ставім да

“Вялікае перасяленне” артэфактаў Нацыянальнага гістарычнага

такіх рэчаў з іроніяй, але ўявіце, якімі вачыма будуць глядзець на іх нашчадкі гадоў праз сто! І таму вельмі шкада, што праблема захавання фондавых калекцый НГМ кардынальна не вырашана і да сёння. У гэтым плане мы саступаем нават тым калегам, якія і марыць не могуць пра нашы багаці...

Агулам фонды складаюць больш як 400 тысяч адзінак захоўвання, аэначны кошт некаторых з іх утварае сямізначны лік. Прыблізна палове музейных прадметаў неўзабаве накіравана перасяліцца. Прычым, як паведаміў дырэктар установы, “вялікае перасяленне” артэфактаў здарыцца ўжо ў трэці раз за апошнія колькі гадоў, і зноў — на часовыя адрасы: у памяшканні, не надта прыстасаваны для сваёй новай функцыі. Аднак Алег Рыжкоў спадзяецца, што на гэтым тулянні скончацца, і ўжо наступны адрас фондасховішча ўсё ж будзе пастаянным...

Пра тое, у якія тэрміны адбудзецца пераезд фондаў Нацыянальнага гістарычнага, чытайце на старонках 4 — 5.

Як адзначыў у сваёй прамове старшыня Прэзідыуму НАН Беларусі акадэмік Уладзімір Гусакоў, Цэнтр паспяхова выконвае сваю асноўную задачу — паўнаўраўнаважанае суправаджэнне культурнага працэсу ў нашай краіне, а садзіночаныя пад дахам гэтай установы творчыя сілы здатныя не толькі адлюстроўваць, але і прадвызначаць пэўныя з’явы. Прыкладам, менавіта распрацоўкі навукоўцаў стварылі належны тэарэтычны грунт для аднаўлення вытворчасці Слуцкіх паясоў.

Акадэмік-сакратар АДДЗЯЛЕННЯ гуманітарных навук і мастацтваў НАН Беларусі Аляксандр Каваленя перакананы, што практычнае ўвасабленне займаюць і даследаванні культуры сацыяльнай эліты Беларусі — гэта грунтоўны дапаможны матэрыял для арганізатараў розных балаў ды іншых “рэтра-імпрэз”, мода на якія не праходзіць ужо не адзін год. Неаднаразова гучала і тэма навуковага забеспячэння турызму на Беларусі.

І характар такога ўзаемадзеяння можа быць самым разнастайным. Дырэктар Цэнтра Аляксандр Лакотка звярнуў увагу на брак якаснай пазнаваўчай літаратуры для дзятвы, якая знаёміла б яе з беларускай гісторыяй і культурай. На думку прамоўцы, праблему можна вырашыць толькі сумеснымі намаганнямі самых розных структур — ад Акадэміі навук да выдавецтваў. У той самы час, намеснік дырэктара Інстытута мовы, літаратуры, які ўваходзіць у структуру Цэнтра, Сяргей Гаранін звярнуў увагу на тое, што юрыдычная метадыка такога супрацоўніцтва пакуль належным чынам не распрацавана.

Акадэмік Уладзімір Гніламедаў падзяліўся ідэяй яшчэ аднаго папулярнага праекта — сціслай гісторыі беларускай літаратуры, прызначанай адмыслова для замежнага чытача. Яшчэ адзін вядомы літаратуразнаўца, член-карэспандэнт Сцяпан Лаўшук агучыў канкрэтную пра-

16 мая Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі прэзентаваў свае разнапланавыя напрацоўкі ў галіне гуманітарных даследаванняў, увасобленыя ў шматлікіх выданнях. На “круглым stole” гутарка вялася і пра новыя практыкі — прыкладам, 15-томны тлумачальны слоўнік беларускай мовы, а таксама, вядома, і пра сацыяльны эффект дзейнасці ўстановы. Як вынікае з многіх агучаных дакладаў, яго можна істотна павялічыць, удасканаліўшы тыя павязі, што знітоўваюць “навуковы падмурак” і паўсядзённую практыку.

Ілья СВІРЫН

Рассячы “гордзіеў вузел”

блему: выданні Цэнтра маюць надта вялікую рознічную цану і, адпаведна, мізэрныя наклады. Паказчыкі, як вядома, узаемазвязаныя: чым большы наклад, тым меншая цана. Атрымліваецца “гордзіеў вузел”...

Зрэшты, калі для простага аматара і сапраўды цяжкавата адшкадаваць на кнігу пару соцень тысяч рублёў, дык у маштабе ўстаноў — бібліятэк, ВНУ, школ — такая сума ўжо не падаецца касмічнай. У той самы час, як адзначыла доктар філалагічных навук Валянціна Русак, згаданыя ўстановы не спяшаюцца закупляць тыя слоўнікі, што распрацоўваюць у Цэнтры, аператыўна ўлічваючы ўсе інавацыі.

Натуральна, у наш час ужо немагчыма абмяжоўвацца толькі папяровымі носьбітамі. Пад час “круглага стала” прагучала інфармацыя пра тое, што электроннымі напрацоўкамі Цэнтра зацікавілася адна буйная кампанія, якая выпускае лінгвістычнае праграмае забеспячэнне.

Гутарка вялася таксама і пра стварэнне Нацыянальнага корпуса беларускай мовы — універсальнай інфармацыйна-ведчайнай сістэмы, якая змяшчае ў адной “абалонцы” вялізны масіў тэкстаў.

Рэалізацыя гэтага маштабнага праекта, які будзе запатрабаваны не толькі даследчыкамі ў галіне лінгвістыкі, але і не раўнуючы кожным карыстальнікам мовы, стане вялікай культурнай падзеяй для ўсёй краіны. Як і ўвасабленне яшчэ адной праанансаванай пад час “круглага стала” маштабнай інавацыйнай задумкі — электроннага атласа культурных набыткаў з выкарыстаннем 3D-мадэлявання. Мяркуюцца, што для ўвасаблення гэтага праекта будуць ушчыльную прыцягнуты спецыялісты Аб’яднанага інстытута інфарматыкі. І сапраўды, існаванне Цэнтра ў структуры Нацыянальнай акадэміі навук дазваляе каардынаваць высілкі прадстаўнікоў розных галін.

Фактаграфія

Медаль

Францыска Скарыны ўручаны вядомым дзеячам культуры Літвы: дырэктару Мастацкага музея краіны-суседкі Рамуальду Будрысу і былому салісту Літоўскага нацыянальнага тэатра оперы і балета Яўгену Васілеўскаму. Урачыстая цырымонія прайшла ў Вільнюскай карціннай галерэі.

Прэзідэнт

Аляксандр Лукашэнка павіншаваў удзельнікаў XXIII Міжнароднага кінафоруму “Залаты Віцязь”, які праводзіцца ў Томску, з адкрыццём мерапрыемства. Кіраўнік дзяржавы выказаў упэўненасць, што фестываль стане яркай падзеяй у культурным жыцці, падорыць шмат творчых адкрыццяў ды сустрэч.

Больш

за 60 імпрэз запланавана правесці пад час Х Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур, прычым 17 з іх — упершыню. Як вядома, маштабны форум пройдзе ў Гродне 6 — 8 чэрвеня, а ўдзел у ім возьмуць прыкладна 900 артыстаў.

Экзэмпляр

Брэсцкай Бібліі, выдадзенай у другой палове XVI стагоддзя, даследуюць у горадзе над Бугам. Кніга была набыта ў адным з кніжных салонаў Мінска за кошт сродкаў абласнога бюджэту.

Прэзентацыя фільма

“Цуд-востраў, або Палескія рабінзоны”, у аснове якога ляжыць вядомая аповесць Янкі Маўра, адбылася ў сталічным Доме кіно. На гэтым тыдні карціна будзе дэманстравацца ў многіх кінатэатрах краіны.

Ужо заўтра Чэмпіят свету па хакеі-2014 падыходзіць да сваёй кульмінацыі. Сёння — першы і другі паўфіналы, у нядзелю — матч за трэцяе месца і фінал. За гэтыя два тыдні, што сталіца трапіла ў віхуру “хакейнай ліхаманкі”, горад прыкметна ажыў і разняволюся. Вядома, “вінаваты” ў гэтым і поспехі нашай хакейнай каманды, што прымусілі нават дачнікаў выбрацца ў горад “на хакей”. Да таго ж, Чэмпіят дазволіў гораду паказаць тое, што ён звычайна хавае нібыта з-за непатрэбнасці: сваю адкрытасць, хлебасольнасць і зацікаўленасць. Высветлілася, што размяраны Мінск можа гаманіць, гудзец і віраваць, як еўрапейскія сталіцы.

ся “ў прадчуванні” будучай гульні. З аднаго боку — ёй нічога не перашкаджала атрымліваць задавальненне ад імпрэзы, што адбывалася “тут і зараз”, з іншага — матч разглядаўся як працяг сяброўскіх ды міжнародных стасункаў. Толькі ўжо ў новым фармаце. Аташэ Пасольства Фінляндыі ў Вільнюсе Крысціна Андэрсан прывяла, што яе строй не выпадакова ўтрымлівае колеры фінскага сцяга: з прыёму яна едзе на спартыўнае мерапрыемства і плануе аказацца “сваёй” сярод заўятараў фінскай зборнай. Словам, культура і спорт у дадзеным выпадку — цалкам сумяшчальныя.

Яшчэ адзін прыклад цікавага спалучэння. Гаворка пойдзе пра Ноч музеяў, сёлетнія праграмы музеяў якой не абмінулі ўвагай і спартыўную

беларусаў на Алімпійскіх гульнях. Здаецца, звычайная экспазіцыя, у якой распавядаецца пра поспехі нашых атлетаў за апошнія дваццаць гадоў, дэманструюцца фатаграфіі, артэфекты беларускіх спартсменаў: напрыклад, пальчаткі хакеіста Руслана Салеева, шапачка плаўчыні Аляксандры Герасіменя, спартыўная форма біятланскага Дар’і Домрачавай, у якой яна выступала на сочынскіх Гульнях... І тут жа — частка экспазіцыі — камп’ютарныя гульні, выпуск якіх заахвачвае Міжнародны Алімпійскі камітэт, выдаючы ліцэнзію спецыялістам на іх стварэнне напярэдадні чарговага форуму. Куды рушыць спорт? У якую рэальнасць? Магчыма, віртуальныя абшары прывабліваюць гледача ўсё больш і больш? Як змянілася рэ-

Фотасюжэт нумара

Чарга ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі.

Ноч музеяў: версіі

Наш фотакарэспандэнт Юры Іваноў зафіксаваў імгненні Ночы музеяў-2014 у Нацыянальным мастацкім і Нацыянальным гістарычным музеях, а таксама ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа.

Жывыя скульптуры ў Нацыянальным мастацкім музеі...

...і ў Нацыянальным гістарычным.

У Мастацкім музеі і дрэйціці цікава. 3 бацькамі, вядома!

У Музеі Коласа Пасольства Кітая зладзіла дачуацкі гарбаты.

"Тры дзеўцы..." у Нацыянальным мастацкім.

Мінск:

Тры тыдні, якія...

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Чэмпіят свету: як спорт і культура спалучаліся

— Па-шчырасці, такога нават і не чакала, — адна мая добрая знаёмая, лэдзі, якая займаецца культурнымі ініцыятывамі, падзялілася сваімі ўражаннямі ад гэтых дзён. — Не кажу пра візуальнае аблічча сталіцы, але падзея адчуваецца ў першую чаргу праз настрой людзей. Нават тыя самыя прадаўшчыцы, што кожны тыдзень абслугоўваюць мяне ў краме, робяць усё інакш: яны працуюць з пэўным хваляваннем, энтузіязмам. Аказваецца — можам! А па-другое, горад напоўніўся мужчынамі. Давайце прызнаемся, Мінск — сталіца, у якой пануе жаночая большасць. Яны паўсоль — дзяўчынкі, жанчынкі, бабулі... І раптам — гэтая вітальная мужчынская энергія, якая пачала адчувацца ў горадзе...

І сапраўды, ці варта аднесці змены ў абліччы горада на карысць менавіта мужчын, якія прыехалі ў Мінск, але не заўважыць энергетычнага пераўтварэння нашай сталіцы нельга. Ужо стала завядзёнкай, што ўвечары яе вуліцы напоўнены людзьмі, якія проста балуюць. Што выступленні вулічных музыкантаў і без пешаходнай зоны ператварыліся ў звыклую практыку. Што замежная гаворка стала часткай гарадской фанасферы... Спартыўныя падзеі прыцягваюць увагу, але і культурнае жыццё сталіцы стракаціць прапаноў: выстаўкі, канцэрты, фестывалі... Хоць, як высветлілася, аўдыторыя культурных і спартыўных мерапрыемстваў можа зусім не перакрываюцца, але часам гэта цалкам магчыма.

З 12 па 18 мая ў кінатэатры “Перамога” ладзіўся Фэстываль еўрапейскага кіно, у рамках якога ў сталіцу прыехалі замежныя творцы. У гонар аднаго з іх — фінскага рэжысёра Лаўры Торхёнена — быў зладжаны невялікі прыём, куды давалася трапіць. Цікава дэталі: сустрача праходзіла літаральна перад матчам беларусаў з фіналі. Публіка, сярод якой былі і прадстаўнікі дыпламатычных місій, і культурныя дзеячы, і спартсмены, знаходзіла-

тэму. Шыкоўны — фантастычна-буфанадны — варыянт падрыхтаваў Мемарыяльны музей-майстэрня Заіра Азгура, стварыўшы адмысловы праект не ў музейных сценах, а на пляцоўцы катка ў Цэнтральным дзіцячым парку імя М.Горкага. Гаворка — пра пастаноўку оперы на лёдзе, пад час якой спевакі, “рассякаючы” на каньках па той самой ледзяной паверхні, пад акампанемент жывога аркестра выконвалі ары-стыведзі. “К” давала анонс гэтай падзеі, і, вядома, трапіць туды было варта хаця б дзеля таго, каб з цёплай вясновай ночы ажурацца ў зіму. Каб ацаніць арыгінальнасць ідэі пастаноўкі і яе ўвасабленне. Каб пакатацца на каньках пад музыку Штрауса ў выкананні сімфанічнага аркестра... Каб пачуць выступленні гуртоў у такім месцы і паглядзець перформанс, які таксама адбываўся на лёдзе. Дый, вядома, сама опера, што ўтрымлівала ў сабе дастаткова іроніі і гумару, каб не ператварыцца ў кіч. Незвычайная атмасфера — вось чым стаўся адметны гэты праект, і тут спорт ды культура зноў аказаліся разам.

Не застаўся ўбаку ад сваёй спартыўнай варыяцыі і Нацыянальны гістарычны музей краіны. “Алімпійская Беларусь” — так называецца выстаўка, што экспануецца зараз ва ўстанове і прысвечана дасягненням

прэзентацыя спартыўных падзей за гэты час? Аўтары выстаўкі прапанавалі наведвальніку паразважаць над гэтымі пытаннямі, не адмаўляючы магчымасці “паспрабаваць на сабе” чары віртуальных гульняў. Што і казаць, ад ахвотных далучыцца да спартыўнай барацьбы ў віртуальным Лондане не было адбою! Вось, калі ласка, яшчэ адзін прыклад спалучэння тэм.

Колькі слоў да агульнай атмасферы, што панавала ва ўстанове ў святочную Ноч. У адной музейнай зале — чэргі, каб пагуляць у віртуальны настольны тэніс, у другой — у атачэнні гістарычных артэфектаў шаманіць ды-джей, у трэцяй — лётае пер’е, наведвальнікаў сустракаюць прывіды-падкоўдранікі, а ў сярэдзіне пакоя, на матрасах, спіць нейкі абібок... Нацыянальны гістарычны праз адмысловыя праграмы амаль кожнай зале надаваў новае вымярэнне. Дый, вядома, не абышлося без “жывых скульптур”, якія нечакана ўзніклі ды заміралі ў розных кутах установы...

І гэты яшчэ не ўсё. Ноч музеяў, што цікава, прыпадала і на чарговы матч. Ніколі не забуду гэтую карціну: тры гадзіны ночы, еду на апошнім цягніку метро з парку Горкага, а ў суседнім вагон на Кастрычніцкай забягае натоўп балельшчыкаў. “Беларусь! Бел-ла-русь!” — скандзіруюць яны. Хтосьці побач падтрымлівае гэты вокліч радасці. На прыпынках ён ператвараецца ў сучаснае трыумфаванне. Так я даведваюся пра тое, што наша каманда перамагла зборную Германіі...

Што і казаць, Мінск не пазнаць. Ён гамоніць і не спіць, дэманструючы свае розныя іпастасі: хтосьці едзе з Ночы музеяў, а хтосьці — з хакейнага матча. Часам людзі перамешваюцца, каб разам пракрычаць “Бел-ла-русь!”, а потым разысціся па дамах. Але галоўнае адбываецца вось у гэты момант, калі такі розны Мінск сустракаецца, бачыць сваю разнастайнасць — і не баіцца яе. Калі горад размаўляе... Калі ён гамоніць...

І хочацца верыць, што тая адкрытасць, якую прадэманстравалі Мінск, не знікне разам з апошнім заўятарам, што пакіне сталіцу. Не буду ідэалізаваць: Чэмпіят паказаў і многія недахопы нашага горада, нават яго пэўныя комплексы... Але ён выявіў і вялізны патэнцыял нашай сталіцы, жыхары якой стараліся зрабіць свята як гасцям Мінска, так і сабе самім. Будзем верыць, не ў апошні раз...

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by. **Тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97. **Абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby) [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby) twitter.com/kimpressby

Па пытаннях размяшчэння **рэкламы ў газеце “Культура”** звяртайцеся па тэлефоне

+375 17 286 07 97
і па тэлефоне/факсе
+375 17 334 57 41
альбо на электронны адрас kultura@tut.by!

Дзяжурны па нумары

Пакуль архівы не канулі ў Лету

Кастусь АНТАНОВІЧ,
рэдактар аддзела газеты "Культура"

Можна доўга наракаць на лёс. Маўляў, з нашай багатай на таленавітых творцаў зямлі за мінулыя стагоддзі кім толькі ні была вывезена ды вынішчана незлічона колькасць скарбаў! Засталося мала дакументальных звестак не толькі, скажам, пра герояў Грунвальдскай бітвы, але і пра беларускіх асветнікаў XVI — XVII і нават XIX стагоддзяў.

Можна, і праўда, доўга наракаць на лёс, шукаючы вакол ворагаў ды вінаватых ва ўсіх бедах. А можна зазірнуць і ў сваю душу. Паразважаць, наколькі мы самі захоўваем нашу спадчыну. І кажу я не пра набіўшы аскаму многім чыноўнікам гістарычныя артэфакты кштальту старадаўніх палацаў ды замкаў, на захаванне якіх патрабуюцца велізарныя сродкі, а — пра дакументы.

Прывяду паказальны прыклад. Імя Уладзіміра Конана вядомае ўсім, хто хоць трохі цікавіцца беларускай філасофіяй, эстэтыкай, гісторыяй культуры. Выдатны даследчык, доктар навук прысвяціў усё сваё жыццё айчынным навуцы, напісаў сотні артыкулаў, выдаў дзясяткі манаграфій, у якіх раскрыты глыбінны змест нашай літаратурнай і мастацкай спадчыны. Уладзіміра Конана не стала ў ноч з 5 на 6 чэрвеня 2011 года. Здавалася б, за гэты час мог быць апрацаваны архіў вучонага, які ён пакінуў у сваёй кватэры. А ягонае бібліятэка магла б стаць "разыначкай" любога дзяржаўнага кніжнага збору краіны: большасць выданняў мае дарчыя надпісы ад славытых беларускіх творцаў і даследчыкаў.

Замест гэтага больш чым два гады ішла спрэчка паміж спадкаемцамі, якія мелі свае планы наконт спадчыны сваяка, і навуковымі ды бібліятэчнымі ўстановамі краіны. Спрэчка, зрэшты, не прывяла да якіх-кольвечы вынікаў. А днямі мне паступіла прапанова пабываць на прэс-канферэнцыі ў Інстытуце культуры Беларусі з нагоды праблемы захавання і перадачы асабістых архіваў пісьменнікаў-сучаснікаў, дзе і адбылася развязка забытанай гісторыі з архівам Конана.

Па словах намесніка дырэктара Інбелкульту Ірыны Лапцёнак, высветлілася, што кватэру вучонага, якая перайшла да дзяржавы, не так даўно прадалі. Жыллёва-камунальныя службы, у сваю чаргу, прапанавалі адной са школ паглядзець і адабраць штосьці патрэбнае для сваёй бібліятэкі. Ці не выпадкова адна з настаўніц патэлефанавала менавіта Ірыне Браніславаўне і запыталася пра вартасць адной з кніг: у выданні быў дарчы надпіс Уладзіміру Конану ад сям'і Кіпеляў (літаратурнааўцаў, публіцыстаў, прадстаўнікоў беларускай эміграцыі ў ЗША). Зразумейшы сітуацыю, супрацоўнікі Інстытута культуры Беларусі зрэагавалі імгненна: адразу звярнуліся ў ЖЭС і, атрымаўшы "дабро", за адзін дзень (такая была ўмова) здолелі вывезці з кватэры ўсе тыя рукапісы і кнігі, а таксама асабістыя рэчы, што засталіся пасля візітаў школьнікаў ды іншых "гасцей".

Уладзіміра Конана не стала ў ноч з 5 на 6 чэрвеня 2011 года. Здавалася б, за гэты час мог быць апрацаваны архіў вучонага, які ён пакінуў у сваёй кватэры. А ягонае бібліятэка магла б стаць "разыначкай" любога дзяржаўнага кніжнага збору краіны. Замест гэтага больш чым два гады ішла спрэчка паміж спадкаемцамі, якія хацелі распрадаць спадчыну сваяка, і навуковымі ды бібліятэчнымі ўстановамі краіны. Спрэчка, зрэшты, не прывяла да якіх-кольвечы вынікаў.

Сёння вырашаецца далейшы лёс уратаванай спадчыны выдатнага даследчыка. Магчыма, частка калекцыі (рукапісы) будзе захоўвацца ў Беларускам дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва, а яго асабістыя рэчы — у Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры. Галоўнае ў гэтай сітуацыі — каб дакументы былі даступныя для даследчыкаў, маглі выкарыстоўвацца ў музейных экспазіцыях.

А чаму б не стварыць віртуальны Музей-архіў Уладзіміра Конана? Чым не варта пераймання праект з віртуальнымі выстаўкамі на партале "Архівы Беларусі"? Так, асобныя старонкі сайта прысвечаны дакументам з жыцця і творчасці Якуба Коласа і Янкі Купалы, Барыса Кіта, Напалеона Орды... Чаму б не прысвячаць такія выстаўкі і сучаснікам, якія пакінулі яркі след у гісторыі культуры нашага краю?

Пакуль пытанняў застаецца вельмі шмат. Дагэтуль не выяўлены знаходжанне асабістага архіва пісьменніка Анатоля Вялюгіна, не вырашана пытанне перадачы рукапісаў ды іншых каштоўных матэрыялаў Алеся Письмянкова... Баюся ўжо запытацца пра захаванне архіўнай спадчыны пісьменнікаў і вучоных з рэгіёнаў... Колькі выдатных творцаў пайшло з жыцця, а іхныя архівы канулі ў Лету разам з імі (былі спалены роднымі, якія папросту не ацанілі іх вартасць)...

Можна колькі заўгодна шукаць вінаватых, але пакуль самі не будзем шанаваць наша, роднае, цаніць (і асабліва — пры жыцці) айчынных творцаў і даследчыкаў, не варта чакаць, што хтосьці нам будзе дапамагаць, вяртаць страчанае за стагоддзі...

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 2.)

Запланаваныя страты?

Экспазіцыйныя залы будынка на Кастрычніцкай апусцелі, а вось у падземных калідорах жыццё віруе бурліва. Супрацоўнікі Нацыянальнага гістарычнага праводзяць свае фонды ў дарогу і робяць усё магчымае, каб для музейных прадметаў гэты шлях не стаў апошнім.

Пераезд не дарэмна параўноўваюць з пажарам. Сярод спецыялістаў блукае такі статыстычны паказчык: пад час кожнай транспартыроўкі музей губляе прыкладна 5% ад сваіх фондаў. Як тлумачыць Алег Рыжкоў, такі лік, вядома, узяты са столі, але... страты і сапраўды немінучыя.

замове і спецыяльным каштарысе — скрыні для бульбы, вядома, ж не падышлі. Але не ўсе праблемы перавозкі можна вырашыць такім чынам. Прыкладам, жывапіс па сваіх памерах — зусім "негабарытны".

Да таго ж, тэрміны, адведзеныя для перасялення, атрымаліся вельмі сціслымі: вядома ж, інвестар зацікаўлены як мага хутчэй распачаць ажыццяўленне свайго праекта. Як паведамілі музейныя супрацоўнікі, пакаванне артэфактаў пачалося толькі 20 сакавіка: менавіта ў гэты дзень з барысаўскага завода была дастаўлена тара.

Вось простая статыстыка. Для таго, каб запакаваць адну парцалюваную вазу, супрацоўніку музея

прывесці да сумных вынікаў. Тым больш, узнікла і яшчэ адна праблема: праз перабой з фінансаваннем рабочыя замарудзілі рамонт таго памяшкання, куды належыць перавезці большасць фондаў.

Таму час на правядзенне гэтай аперацыі быў працягнуты яшчэ на адзін месяц. Самі супрацоўнікі музея просяць аб яшчэ большай адтэрміноўцы, аднак дырэктар установы перакананы, што, мабілізаваўшы рэсурсы, можна ўпісацца ў тэрмін.

— Мушу адзначыць, што ў нас ёсць поўнае паразуменне на гэты конт і з гарадскімі ўладамі, і з Міністэрствам культуры краіны, — кажа Алег Рыжкоў. — Яны цалкам

Страты сапраўды непазбежныя, але — "дэдлайн"!

— Пяць працэнтаў у дадзеным выпадку — гэта больш за 11 тысяч прадметаў. Натуральна, мы спадзяёмся, што страты будуць усё ж не такія маштабныя, — "абнадзейвае" галоўны захавальнік фондаў НГМ Зоя Кур'янава. — Але тут спрацоўвае і чалавечы фактар (скажам, грузчыкі выпадкова выпускаць з рук цяжзную скрыню), і нейкія абставіны (раптам кіроўца будзе вымушаны рэзка затармазіць на светлафоры?), і чыста фізічныя ўласцівасці старых прадметаў, якія вельмі не любяць, калі іх турбуюць. Прыкладам, старая парцалюна мае мікратрэшчыны і пры найменшым змяшчэнні можа разваліцца. Адным словам, усё пралічыць немагчыма...

Натуральна, музейшчыкі тут жа запэўнілі, што робяць гранічна ўсё для мінімізацыі страт. Пра гэта сведчаць хаця б роўныя шэрагі пранумараваных скрыняў. Дарэчы, тара для перамяшчэння каштоўнасцей рабілася па спецыяльнай

патрэбна мінімум пару гадзін. Як паведаміла загадчык аддзела ўліку фондаў Наталля Лісейчыкава, агулам прадметаў з парцалюны ў калекцыі музея налічваецца каля дзвюх з паловай тысяч! А ўсяго пертурбацыя мае закрануць ажно 230 тысяч артэфактаў! Як маленькіх і крохкіх, так і вялікіх — і ўжо хаця б толькі таму нязручных. Транспартыроўка кожнага мае свае нюансы. Прыкладам, не так даўно грузчыкі спрабавалі выцягнуць з "нетраў" на дзённю паверхню каменных ідалаў — помнікі археалогіі вагой па добрай тоне кожны! Восем дужых мужчын не далі сабе з гэтым рады і былі вымушаны адступіцца! Адпаведна, "вынас цела" запатрабуе спецаперацыі, тэхнічныя падарязнасці якой пакуль невядомыя.

І таму "дэдлайн" да 1 чэрвеня выклікаў у музейшчыкаў нямаля нервовасці: яны ў адзін голас цвердзілі, што адужаць такі аб'ём работ у адведзеныя тэрміны папросту нерэальна, дый паспешліваць можа

усведамляюць нашы аб'ектыўныя праблемы і без ваганняў ідуць на сустрэчу...

Гэта важна. Бо ўжо хаця б прыведзеныя прыклады сведчаць пра тое, што не заўсёды магчыма ўпісацца ў адведзеныя часавыя рамкі, і чалавечы фактар тут не пры чым: надта шмат узнікае форс-мажору.

"Музейная плесня"

Як паведаміў дырэктар музея, на сённяшні момант фонды раскіданы па чатырох лакацыях у розных частках Мінска. Пасля пераезду гэтых адрасоў яшчэ паболей. Асноўная частка музейных прадметаў пераправіцца ў памяшканні будынка НДІ водных рэсурсаў па вуліцы Славінскага. Натуральна, ад пачатку яны зусім не прызначаліся пад фондасховішча, ды і сёння не ўраджаюць дагледжанасцю. Па ўсім відаць, што капітальны рамонт там не рабіўся вельмі доўга: сталярка маральна састарэла ў цяперашні век школапа-

Меркаванне

Рэспубліканская мастацкая выстаўка "Under 35" ("Да 35-ці") справакавала ў мяне ўспаміны пра ўласную маладосць. Прыгадалася другая палова 1980-х: як я з сябрамі ездзіў у Вільнюс на Трыенале маладзёжнага мастацтва прыбалтыйскіх рэспублік. Ішла "перабудова", якую называлі "другой рэдакцыяй "адлігі" і якая моцна пахіснула маналіт савецкага грамадства. У другой палове 80-х "сацыялістычны рэалізм", што зусім нядаўна выконваў ролю ідэйнага стрыжня савецкай культуры, ператварыўся ў аб'ект даволі агрэсіўнай крытыкі. Палітызаванае і сацыялізаванае мастацтва лічылася праявай кепскага густу, стаўленне да рэалізму (прынамсі, у яго артадаксальных формах) увогуле было ці не зняважлівым... У Прыбалтыцы, з яе традыцыйным азіраннем на Захад, гэтая тэндэнцыя праяўлялася нават больш выразна, чым у іншых частках СССР. Я не кажу, дрэнна гэта было ці добра, але поле творчага эксперыменту насамрэч пашырылася.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Найбольш уразіла мяне тады на выстаўцы не столькі дэманстратыўная разняволенасць маладых творцаў, яшчэ ўчора немагчымая, колькі адсутнасць таго, чым Прыбалтыка годна вылучалася сярод іншых рэгіёнаў СССР, чым слушна ганарылася: не было ў работах экспазіцый нацыянальных актуальнасці і сацыяльнага кантэксту. А між тым, прыхільнасць да свайго, кроўнага, здольнасць адаптаваць архаіку да сучаснасці, спалучаць суб'ектыўнасць з актуальнасцю лічылася моцным

чынікам мастацтва Прыбалтыкі — брэндам, калі хочаце (хоць слова такога на той час не было). У мяне тады ўзнікла ўражанне, што маладыя аўтары скарыстоўвалі зручную для творчасці сітуацыю, якая склалася ў грамадстве, не для далейшага развіцця культурнага патэнцыялу, не для грунтоўнага будаўніцтва на трывалым падмурку, але выключна для няўцяляемых рэфлексій. Я магу памыляцца. Можна, тое, што падалося мне тады бессэнсоўным блуканнем, насамрэч было пошукам магістральнага шляху? Аднак, мяркую, згадалася мне тое былое зараз невыпадкова...

НЕ-

Па-першае, пазней і ў нас у мастацтве гэтая тэндэнцыя знайшла пэўнае адлюстраванне. Па-другое, мастацкі рынак рэгулюе творчую сферу не горш за ідэалагічныя органы савецкай эпохі.

Іншы час, іншыя эстэтычныя рэаліі, а думкі на "Under 35" у сталічным Палацы мастацтва — тыя ж, што і амаль трыццаць гадоў таму. Я не стаўлю пад сумнеў прафесіяналізм маладых беларускіх мастакоў. Я разумею натуральнае для творцаў жаданне сказаць у мастацтве сваё слова, а не паўтарыць чужое. Зрэшты, маладосць — найлепшы час для эксперыменту ды вынаходніцтва. Але я ўпэўнены, што прадстаўленым на выстаўцы аўтарам бракуе творчай матывацыі, разумення мэты, канцэптўальнасці. Сярод яе ўдзельнікаў нямаля носьбітаў знакамітых у нашым мастацтве прозвішчаў. Прычым іншым разам няма патрэбы ўзірацца ў шылдачку побач з творами — дастаткова паглядзець на работу, каб зразумець, да якой творчай дынастыі малады аўтар належыць. Тая ж стылістыка вы-

кетаў. Сёе-тое музей зрабіў сваім коштам адмыслова да пераезду: прыкладам, былі ўмацаваны старыя рамы, пастаўлены краты на вокны і датчыкі ў сцены. Апошніх захадаў запатрабавала міліцыя, супрацоўнікі якой небеспэдаўна бяруць пад увагу патэнцыйны інтэрэс да гістарычных рарытэтаў з боку злодзеяў.

— Вядома, гэтыя памяшканні — зусім не тое, што нам патрэбна, — кажа загадчык аддзела пісьмовых і выяўленчых крыніц Надзея Саўчанка. — Там сонечны бок вуліцы, няма кандыцыянераў, не забяспечваецца тэмпературна-вільготнасны рэжым... Шмат розных неспрыяльных фактараў. Але, зрэшты, гэта зусім не

“Вялікае перасяленне” артэфактаў Нацыянальнага гістарычнага

Некалькі тыдняў таму з будынка на Кастрычніцкай плошчы экспанаты з экспазіцыі фондаў вывозіў Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Гэтымі днямі падобныя скрыні рыхтуюць да вывазу з таго ж будынка супрацоўнікі Нацыянальнага гістарычнага. / Фота Юрыя ІВАНОВА

самы горшы варыянт. Прынамсі, без плесні, у адрозненне ад іншых будынкаў, якія нам прапаноўвалі...

У іншым памяшканні, куды таксама выправіцца частка фондаў — дзіцячым садку па праспекце Ракасоўскага, — такая праблема ёсць. Натуральна, па суседстве з плесняй ніякія артэфакты захоўвацца не будуць — задзейнічаны нешматлікія ў тым будынку сухія памяшканні. А знайсці нейкія больш спрыяльныя пляцоўкі для фондасховішчаў у музейшчыкаў папросту не атрымалася. Тым больш, ва ўсялякім выпадку, гэта было б менавіта часовае памяшканне, не прызначанае для пастаяннага захоўвання рарытэтаў.

Вядома, раскіданасць фондаў па розных адрасах стварае дадатковыя нязручнасці не толькі для музейных работнікаў, але і для тых, хто звяртаецца да іх з тымі або іншымі патрэбамі — ад навукоўцаў да кінош-

нікаў. Па словах Алега Рыжкова, у цяперашнім “часовым” фармаце захоўвання большасць калекцый будзе недаступна для работы: у цяперашніх варунках лепш іх лішні раз не распакоўваць, ды і ўвогуле не чапаць.

У чаканні апошняга пераезду

Які прамежак у дадзеным выпадку маецца пад словам “часовы”, пакуль казаць цяжка. Аднак музейшчыкі яшчэ не страцілі аптымізму ды ўпэўнены, што гадоў максімум праз пяць іх чакае новы пераезд — гэтым разам ужо назаўсёды.

Варыянт вырашэння гэтай глабальнай праблемы даўно навідавоку: неабходны адмысловы будынак, які ад самага пачатку ўлічваў бы ўсе шматлікія нюансы, патрэбныя для захавання музейных прадметаў.

— У дэпазітарыі павінен быць клімат-кантроль, які дазваляў бы ўстанаўліваць для кожнай з калекцый адмысловы тэмпературны рэжым, — тлумачыць Зоя Кур’янава. — Бо зразумела, што папера і метал патрабуюць розных умоў захавання. Таму ім і асобныя памяшканні патрэбны...

Азнаёміўшыся з праблемамі ўстановаў, яшчэ некалькі гадоў таму Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка даў даручэнне распачаць будаўніцтва асобнага дэпазітарыя, які змясціў бы фонды адрозна двух музеяў — Нацыянальнага гістарычнага і Гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Сёлета Кіраўнік дзяржавы зноў нагадаў пра гэтую ініцыятыву. Як паведаміў Алёг Рыжкоў, архітэктурны праект адмысловага будынка ўжо быў зроблены, аднак ён патрабуе пэўнай карэктыві — прычым менавіта ў бок рацыяналізацыі. Дырэктар музея ахвотна гатовы адмовіцца ад “лішніх” плошчаў, але пры гэтым настойвае, каб пры выпрацоўцы архітэктурных ды інжынерных рашэнняў абавязкова ўлічвалася б і меркаванне спецыялістаў-музейшчыкаў.

— Для нас вельмі важна акумуляваць той сучасны досвед, які назапасілі нашы замежныя партнёры: скажам, Музей Славацкага нацыянальнага паўстання, які акурат нядаўна збудаваў сваё новае фондасховішча. І варта адзначыць, што сучасныя тэхналогіі — зусім не азначае “дарагія”. Проста, тут ёсць вельмі шмат спецыфічных момантаў, якія можа ўлічваць толькі прафесіянал у нашай галіне...

Пэўна, справа не адно ў прафесіяналізме, але і ў спецыфічным светаадчуванні, уласцівым тым прадстаўнікам музейнай гільдыі, якія адказваюць за захаванне фондаў. Падазраю, што многія дробязі ды нюансы здолеюць ухапіць толькі гэтыя надзвычай адказныя людзі. І таму да іх меркавання сапраўды варта прыслухацца.

Алёг Рыжкоў спадзяецца, што будаўніцтва дэпазітарыя ўключыць у Інвестпраграму развіцця Мінска ўжо на наступны год. Наўрад ці яно будзе весціся аўральнымі тэмпамі — тым больш, такі аб’ект робіцца і сапраўды “на вякі”. Але, напэўна, аднаразовыя маштабныя ўкладанні — гэта як мінімум куды рацыянальней, чым рэгулярна падлічваць працэнты страт пры пераездах...

На маю думку...

Змагацца за чытача? Ёсць варыянты!

Ганна КІСЛІЦЫНА, літаратурны крытык, супрацоўнік Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

Нядаўна глядзела тэлеперадачу, у якой дзве беларускія літаратаркі і адзін даволі вядомы паэт разважалі над тым, як зрабіць айчынную літаратуру папулярнай за мяжой. І быццам бы ўсё слухана было ў іх развагах... Але адно пытанне не давала мне спакою, а менавіта: калі яны такія абазначылі ў пытаннях распаўсюджвання ды папулярнага літаратуры, то чаму б ім не пачаць з уласных твораў? Чаму б не зрабіць так, каб людзі чыталі і гаварылі пра тое, што яны пішуць самі? І не толькі за мяжой, але і тут, у Беларусі?..

Наогул, час ад часу ўзнікае ўражанне, што кніг цяпер у нас ніхто не чытае, у бібліятэкі не ходзіць, літаратурнымі навінкамі не цікавіцца... Гэта як бы і зразумела: віртуальныя сродкі камунікацыі даўно ўжо сталі больш папулярнымі, чым папяровыя выданні. Але праўда і тое, што ёсць яшчэ краіны, дзе кнігі купляюць, чытаюць ды абмяркоўваюць. Тая ж Швецыя, блізкая Беларусі па колькасці насельніцтва...

Не так даўно давялося сустрэцца ў рамках конкурсу маладых крытыкаў з пісьменніцай Інгай-Лінай Ліндквіст. Яна прыехала расказаць пра тое, якое месца займае ў СМІ Швецыі літаратурная крытыка. Аднак размова аказалася трохі шырэйшай за аб’яўленую. Яно і не дзіва: мадэль існавання нацыянальнай літаратуры ў сучасным шведскім грамадстве настолькі адрозніваецца ад нашай, што, па сутнасці, кожны тэзіс спадарыні Ліндквіст каментавалася самым бурным чынам.

Што ж такога здзіўнага ў сучасным літаратурным працэсе Швецыі? Напэўна, самым неверагодным падалося тое, што кнігі, выпушчаныя на шведскай мове, не проста купляюць, але і раскупляюць за даволі кароткі тэрмін. У Швецыі існуе паняцце сезонаў: кнігі выдаюцца, як моднае адзенне, да вясны і восені, прычым крытык і чытач могуць даведацца пра іх выхад вельмі проста — праз каталогі выданняў. Цікава, што ў гэтым каталогу ўказана дата, ад якой на кнігу можна друкаваць рэцэнзіі, — неверагодна, бо ў нашых умовах большасць кніг застаецца практычна не разгледжанай крытыкай наогул. Пры гэтым папяровыя выданні выходзяць даволі вялікімі тыражамі. Самы меншы тыраж — у паззіі. Дэбютант можа разлічваць звычайна на пяцьсот асобнікаў, а дэбютант-празаік — на тры тысячы. Затое пра кнігу дэбютанта напішуць практычна ўсе шведскія выданні: буйныя газеты, правінцыйныя ды яшчэ і спецыяльныя сайты, дзе выкладваюць свае допісы блогеры. Плюс ёсць усе шанцы пачуць водгук на кнігу па радыё і паглядзець на тэлебачанні. Нашым пачаткоўцам такое і не снілася!..

У Швецыі існуе паняцце сезонаў: кнігі выдаюцца, як моднае адзенне, да вясны і восені, прычым крытык і чытач могуць даведацца пра іх выхад вельмі проста — праз каталогі выданняў. Цікава, што ў гэтым каталогу ўказана дата, ад якой на кнігу можна друкаваць рэцэнзіі, — неверагодна, бо ў нашых умовах большасць кніг застаецца практычна не разгледжанай крытыкай наогул.

У тых жа, чые імёны ўжо вядомыя, кнігі выходзяць таксама невялікімі тыражамі. Калі кніга можа прэзентавацца на тое, што стане бесцэлерам, то яе выдаюць тыражом ад дзесяці тысяч асобнікаў. Калі ж гаворка ідзе пра эксперыментальную літаратуру (маецца на ўвазе гульня са стылем і мовай), то аўтар можа разлічваць на тыраж ад трох тысяч асобнікаў.

Зразумела, што ўвага чытачоў да сучаснай шведскай літаратуры ў многім абумоўлена агульнай цікавасцю да такога феномену, як скандынаўскі дэтэктыў, які стаў трэндам ва ўсім свеце. Але праўда і ў тым, што чытаюць ды купляюць не толькі зямальную сюжэтную літаратуру, але і эксперыментальную рэфлексійную прозу! І тут ужо важнымі аказваюцца не столькі якасці самой літаратурнай прадукцыі, колькі спосаб яе прасоўвання ды папулярнага літаратуры.

Акрамя ўжо згаданых каталогаў кніг, што высылаюцца крытыкам (як, дарэчы, і самі кнігі, якія крытыкі не купляюць, а атрымліваюць ад рэдакцый газет), вялікую ролю адыгрывае той факт, што згядкі пра новыя выданні з’яўляюцца ў ранішніх і ввечэрніх газетах кожны дзень. Гэта значыць, нават каб чытач і хацеў бы абмінуць увагай літаратуру, то ў яго проста не атрымаецца: пра кніжныя навінкі ў абавязковым парадку распавядаюць у кожным больш-менш паважаным газетным выданні.

Што звычайна ўяўляе з сябе літаратурны дадатак да штодзённай газеты? Некалькі маленькіх рэцэнзій (да тысячы знакаў), вялікую рэцэнзію (вялікая для шведаў — гэта тры тысячы знакаў, што для беларуса азначае хіба што анатацыю), інтэрв’ю з цікавым аўтарам, аналітычнае эсэ, прысвечанае той або іншай праблеме культуры. І фота, фота, фота! У шведскіх газетах традыцыйна шмат здымкаў, так што кнігі ды аўтары пазнаюцца чытачамі нават візуальна.

Ці магчыма гэта прыстасаваць да беларускай літаратурнай сітуацыі? Думаецца, цалкам рэальна. У любым выпадку, горш, чым зраз, чытачам усё роўна не будзе!..

рэспект

Тое, што прызначана... для катэджаў?

дае і эстэтычныя арыенціры аўтараў: гэта і Піт Мандрыян, і Генры Мур, і УНОВІС... Гэта ні ў якім разе не плагіят. Гэта проста лянота думкі. Прасцей узяць ужо існуючую эстэтычную сістэму, чым шукаць уласны почырк, а тым больш — уласны далагляд. Неяк мне бліжэй “сацарт” 90-х. Хоць, прызнацца, часта тым мастакам бракавала культуры — як агульнай, так і выяўленчай, — яны прываблівалі глядачоў шчырасцю...

Я, аднак, далёкі ад таго, каб хоць у нечым вінаваціць сённяшняю творчую моладзь, ды і яе старэйшых калег. Мастацтва наўпрост залежыць ад сацыяльнага кантэксту. І калі глядачы ў пераважнай колькасці дбаюць найперш пра свой матэрыяльны ды псіхалагічны камфорт, творчасць, што грунтуецца на эстэтычным радыкалізме, будзе незапатрабаванай. Мабыць, сутнасць значнай колькасці твораў экспазіцыі, пра якую ідзе гаворка, можна вызначыць словам “рэспект”. Гэтыя карціны, скульптуры, графічныя аркушы былі б добра і аздобай інтэр’ераў багатых катэджаў. Але наўрад ці яны прыдаліся б для будынкаў грамадскага прызначэння...

16 мая ў будынку цэнтральнага офіса Банка развіцця (пр. Машэрава, 35) адбыўся вернісаж самага вялікага ў свеце манументальнага габелена — “Габелена стагоддзя” народнага мастака Беларусі, лаўрэата Дзяржаўных прэмій краіны Аляксандра Кішчанкі. 3 дня яго стварэння прайшло 20 гадоў, але да гэтага часу твор так і застаўся незапатрабаваным дзяржавай па адной прычыне: не знайшлося адпаведнага месца для экспанавання, хаця ён і атрымаў дзяржаўны статус гісторыка-культурнай каштоўнасці 1-й катэгорыі.

Барыс КРЭПАК

ды асэнсоўваў? І справа не ў яго грандыёзных памерах, на якіх так любяць акцэнтаваць увагу журналісты, — перш за ўсё гэта манументальны сусветны філасофскі эпас, аўтарскі роздум пра Адвечнае, прэзентацыя яго ў маштабе ўсёй мінулай гісторыі.

І вось ізноў сустрэча з унікальным шэдэўрам, праўда, каротка. Усяго да 30 мая, але ўсё ж... Тое адбылося дзякуючы старшыні Праўлення банка Сяргею Румасу, які на прэзентацыі габелена расказаў, як усё было няпроста. Пра вялікае значэнне гэтага твора ў сацыяльна-культурнай прасторы краіны на вернісажы казалі міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў, народны мастак краіны Уладзімір Тоўсіц, удава Аляксандра Міхайлавіча — Ніна Кухарэнка-Кішчанка. Адзначу, што ўсе аратары падкрэслівалі: габелен не павінен усё ж пыліцца ў май-

тыры-пяць гадоў. Адпаведныя грошы ўжо выдзелены. Вось тут, па задумцы Уладзіміра Іванавіча, “Габелен стагоддзя” можа знайсці ідэальнае стацыянарнае месца. Калі гэтая прапанова знойдзе падтрымку адпаведных устаноў (а я веру, што так і будзе), “К” можа стаць інфармацыйным спонсарам і на працягу ўсяго “дзеяства” ўважліва сачыць за этапамі рэалізацыі гэтай высакароднай задумкі. Упэўнены, што надыдзе час, калі беларусы і госці з розных краін свету змогуць убачыць у цэнтры сталіцы гэты папраўдзе выбітны габелен, што адлюстраввае Прасторы і Час сусветнай гісторыі ды культуры.

Хачу нагадаць чытачам пра вобразна-пластычную структуру габелена. Ну, пра Кішчанку падрабязна апавядаць не буду: сёння яго імя шырока вядомае не толькі ў Беларусі, але і далёка за мяжой. Скажу толькі, што гэты мастак, вобразна

ў момант прарыву, за якім рай ці апраметная, адкрываецца новы зрок...” — застаецца заўсёды вельмі актуальнай.

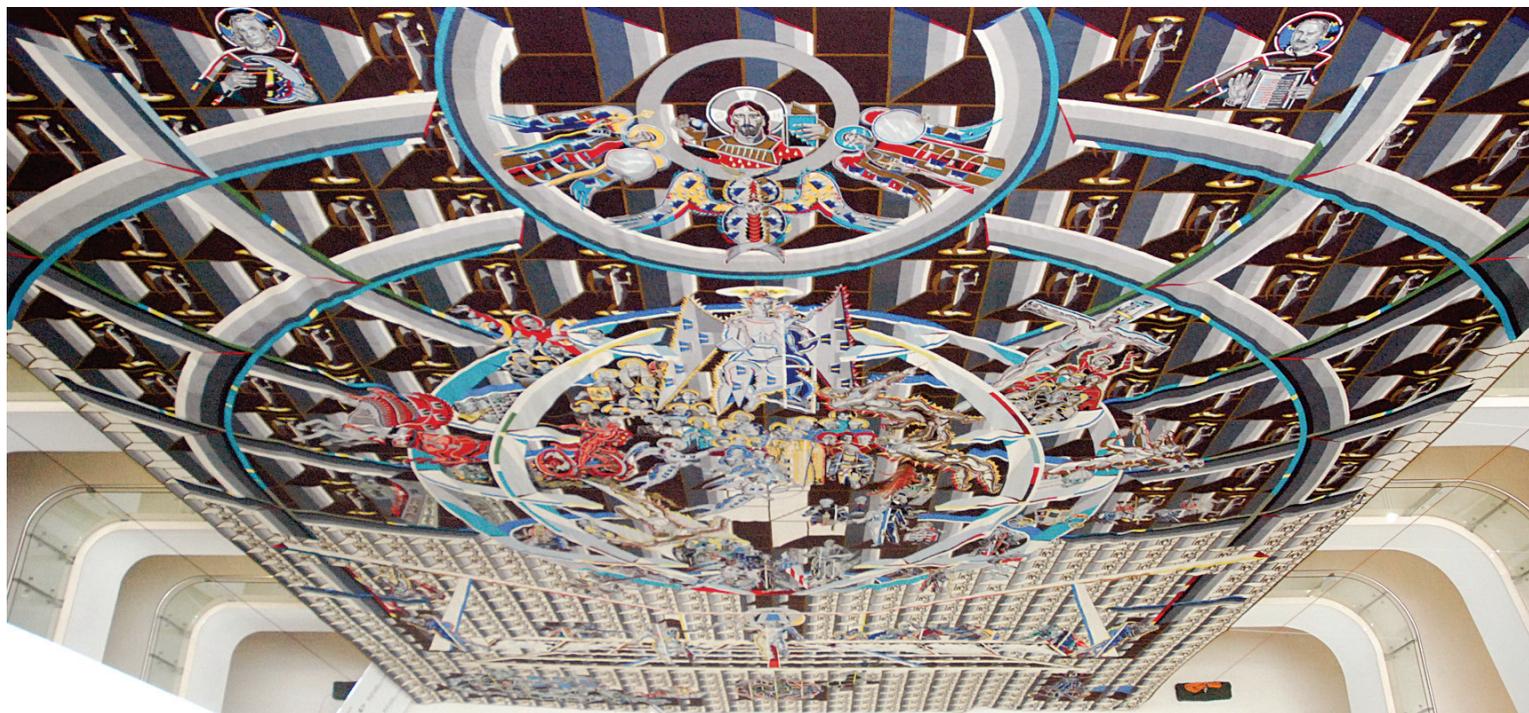
Дык вось, пра “Габелен стагоддзя”. Ідэя стварыць гэты шэдэўр прыйшла да яго ў ЗША, калі там, у Нью-Ёрку, у Зале Эканамічнага і Сацыяльнага Савета ААН, ён прадставіў свой габелен “Чарнобыль”. І ў выступленні на прэзентацыі твора, у прысутнасці палітыкаў розных краін свету ды прадстаўнікоў беларускай дыяспары, Кішчанка, у прыватнасці, падкрэсліў: “Эхлі казаў, што мастацтва — гэта вочы нацыі. Я прывёз вам вочы маёй Беларусі і талент беларускіх ткачых. Чарнобыль — не толькі сённяшня трагедыя. У розных, але аднолькава трагічных формах яна была і да нас — у той жа Хірасіме... Грэшны чалавек у сваёй амбіцыйнай гордасці, у сваім індывідуалізме можа знішчыць не толькі

запаленай свечкай як сімвал вечна жывой формы, клеткі жыцця. А што да ўласна сюжэтаў, дык іх вельмі шмат. Космас і нараджэнне планет. Евангелічныя тэмы. Тут і Ноеў каўчэг, і Ікар, які падае з космасу. І Прарок у чырвонай калясніцы вечнасці лётае па арбіце планеты — з-пад колаў разлітаюцца рэшткі нашай занябанай культурнай спадчыны, нашай гісторыі... І постаць часу ў выглядзе рыцарападобнай істоты, якая скідае са сваіх шалюў душы грэшнікаў...

Адна з цэнтральных сцэн — Тайная вячэра, дзе, у разуменні аўтара, кожны апостал шукае сваю Ісціну. Тут не апошняя ноч Хрыста перад смерцю, а — пошук той самай Ісціны, якую чалавецтва так і не здолела знайсці за тысячы гадоў... Вечная барацьба добра і зла сімвалізуе наступны сюжэт: пасланец д’ябла Антыхрыст, прыгожы і малады, наносіць удар мячом па ўзнятай руцэ

“Толькі ў момант прарыву...”

Ці знойдзе сваё сталае месца “Габелен стагоддзя”?

А.Кішчанка. “Габелен стагоддзя”. / Фота Юрыя ІВАНОВА

Габелен, які захоўваўся ў былой майстэрні аўтара і якую сёння арандуе удава мастака Ніна Кухарэнка-Кішчанка, на кароткі тэрмін выстаўляўся толькі лічаныя разы ў не вельмі прыстасаваных для паказу памяшканнях, а таму даводзілася ніжнюю частку твора проста класці на падлогу. Хаця, па вялікім рахунку, за гэтыя доўгія гады для такой па-сапраўднаму “гісторыка-культурнай каштоўнасці”, як “Габелен стагоддзя”, можна было б узвесці спецыяльны музей-будынак ці спраектаваць для яго экспанавання месца ў пэўным сацыяльна-культурным комплексе, які не сорамна было б паказаць усяму свету. Няхай бы ведалі ўсе, што нам, беларусам, ёсць чым ганарыцца, што на нашай зямлі дзякуючы выбітным талентам могуць нараджацца вось такія шэдэўры касмічнага маштабу.

І сапраўды, такога вялізнага габелена ў сусветным мастацтве да Аляксандра Кішчанкі ніхто не ствараў. Мяркуйце самі: памер яго — 19 метраў у вышыню і 14 — у шырыню, гэта значыць — 260 квадратных метраў палатна з фарбаванай авечай воўны. Агульная даўжыня ніці твора — больш за 800 кіламетраў. Звыш года яго ткалі на Барысаўскім камбінаце дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва (зараз ён носіць імя А.М. Кішчанкі) спачатку дзевяць, а потым чатырнаццаць высокапрафесійных ткачых, якія затрацілі амаль 270 кілаграмаў воўны. Невыпадкова гэтая “зорная шпалера” ў 1999-м трапіла ў Кнігу рэкордаў Гінса і ўжо ўпісана ў гісторыю сусветнага мастацтва. Пра гэты габелен даўно ўсе ведаюць, але хто яго ў арыгінале па-сапраўднаму бачыў

Пытанне лёсу твора разглядалася і на шматлікіх пасяджэннях у сценах Міністэрства культуры, Саюза мастакоў, Мінгарвыканкама ды іншых зацікаўленых устаноў, але... Нядаўна быў агучаны цікавы праект генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея краіны Уладзіміра Пракапцова, які лічыць, што пры падтрымцы дзяржавы яго можна нарэшце паспяхова рэалізаваць. Як вядома, зараз праектуецца ўнікальны так званы Музейны квартал з усёй інфраструктурай...

стэрні, а мусіць знайсці сваё пастаяннае і годнае месца ў культурнай прасторы сталіцы. Аб гэтай вострай праблеме газета “К” пісала шмат разоў — яшчэ і пры жыцці мастака (ён пайшоў ад нас у 1997-м ва ўзросце 64 гадоў — праз тры гады пасля завяршэння работы над габеленам, але паспеў атрымаць за яго Дзяржаўную прэмію Беларусі).

Пытанне лёсу твора разглядалася і на шматлікіх пасяджэннях у сценах Міністэрства культуры, Саюза мастакоў, Мінгарвыканкама ды іншых зацікаўленых устаноў, але... Нядаўна быў агучаны цікавы праект генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея краіны Уладзіміра Пракапцова, які лічыць, што пры падтрымцы дзяржавы яго можна нарэшце паспяхова рэалізаваць. Як вядома, зараз праектуецца ўнікальны так званы Музейны квартал з усёй інфраструктурай (“музейны” раён частак вуліц Леніна, Маркса і Кірава), на ўвасабленне якога патрабуецца прыкладна ча-

кажучы, па волі лёсу “прыляцеў” у ХХ стагоддзе проста-такі з эпохі вялікіх тытанаў — з эпохі Адраджэння. Ён быў таленавіты ва ўсім: ствараў манументальныя фрэскі, мазаікі і габелены, пісаў цудоўныя жывапісныя карціны, партрэты і нацюрморты, бліскуча валодаў сакрэтамі малюнка і керамікі, складаў арыгінальныя філасофскія вершы, быў дзівосным апавядальнікам і фантазёрам. Сустрэкацца з ім за кубачкам гарбаты было заўсёды прыемна-радасна. За сем гадоў работы ў БДТМ Кішчанка выпусціў плеяду мастакоў-манументалістаў, якія і сёння ганарацца тым, што прайшлі ў яго бліскучую школу майстэрства. Дарэчы, творца быў адным з найбуйнейшых арганізатараў ды натхняльнікаў адраджэння беларускага габелена.

Але я так думаю, што многія здабыткі Кішчанкі ў галіне пластычных мастацтваў і сёння яшчэ па-сапраўднаму не асэнсаваны ды чакаюць у будучым свайго дастойнага аналітыка. І ягоная формула: “Толькі

сваё мінулае, але і будучае. І няхай кожны прачытае мой “Чарнобыль” так, як падказвае яму ягонае сумленне, яго душэўны камертон...”

Менавіта там, у комплексе ААН, у атачэнні архітэктуры Ле Карбюзье і К.Уолеса Харысана, упершыню і нарадзілася ў Аляксандра Міхайлавіча ідэя “Габелена стагоддзя”. Па яго словах, ён хацеў, каб Беларусь сродкамі манументальнага мастацтва заявіла пра сябе свету як вялікая і самабытная дзяржава. І гэта яму бліскуча ўдалося... І ўжо ў самалёце, вяртаючыся на радзіму, ён зрабіў першыя эскізныя накіды будучага габелена.

Паўтаруся: “Габелен стагоддзя” — “жанр” філасофскага эпасу. Ён не столькі адлюстраванне канкрэтных падзей, колькі роздум пра Адвечнае, асэнсаванне яго ў маштабе ўсёй сусветнай гісторыі, пачынаючы ад Адама і Евы ў аўтарскай інтэрпрэтацыі і заканчваючы распадам СССР. Ад такога філасофска-эпічнага падыходу ідзе ў мастака і своеасаблівае напластанне часоў і сюжэтаў у драматыі габелена, дзе спалучаюцца вобразныя сімвалы, алегорыі і метафары, знітаваныя агульнай ідэяй. У Храме Розуму галактыкі, створанага ў выглядзе каркаса старажытнага хрысціянскага сабора, жыве, сярод іншых светаў, і наша планета. І ў душы гэтай бесцялеснай зменлівай планеты, створанай Богам, нібыта генеруюцца чалавечыя справы ды ідэі, канцэпцыі і пастулаты, сацыяльныя рэвалюцыі і міжканфесійныя канфлікты. Увесь фон пабудаваны з двух модуляў рознага маштабу. У кожным — чалавечая постаць з

Хрыста. Але, нягледзячы на пагрозлівы надпіс на мячы “Vis Vincit” (“Перамагае мацнейшы”), меч надломваецца ад далоні Сына Божага, Бога-чалавека: вера мацнейшая за сілу!

Ну проста велізарны сусветны спектакль, у якім на роўных правах “іграюць” даручаныя ім ролі і гістарычныя персанажы, і міфалагічныя вобразы, і колеравыя градацыі, і рытмы. А яшчэ ў габелене больш за 80 канкрэтных вобразаў вядомых палітыкаў, палкаводцаў, дзяржаўных і рэлігійных дзеячаў, пісьменнікаў, вучоных, філосафаў, музыкантаў, мастакоў, рэжысёраў ХХ стагоддзя. Штосьці неверагоднае для аднаго твора! Наконт гэтых вобразаў былі пэўныя спрэчкі: маўляў, чаму менавіта гэтыя персонны, а не іншыя?.. Але скажу так: тое асабістая справа аўтара, і нікога больш. Ён выбраў менавіта тых, хто, на яго думку, як люстэрка гісторыі стагоддзя, тых, хто паўплываў на ход сусветнай цывілізацыі, незалежна ад таго, добрыя ўчынкі ён рабіў ці кепскія...

Калі 16 мая на вернісажы я стаў ля габелена, раптам чамусьці ўспомніў, як амаль паўстагоддзя таму сустрэліся мы з Сашам у ягонай майстэрні ў не вельмі ўтульнай вежы над тагачасным кафэ “Вясна”, што на рагу тагачаснага Ленінскага проспекта і Камсамольскай вуліцы. Тады на мальберце зіхцела кішчанкаўская карціна “Дзяўчына з кавуном”: ружовашчокая, жыццярэдасная маладзіца глядзела на нас у чаканні шчасця. Ці дачакалася яна яго, гэтае шчасце? Даўно тое было...
К

Трылеры і меладрамы: режысёры хочуць — акцёры могуць. Дык чаму ж іх няма?

Праўды ад вас прашу, і нічога акрамя праўды! Ці даўно вы, паважаныя, кожны вечар беглі пасля працы дадому, каб паспець атрымаць асалоду ад айчынных серыялаў? У наш, найноўшы час для роднага кінематографа? І не проста ад серыялаў “прыдуманых”, а ад тых, дзе галоўнай дзеючай асобай была б постаць рэальная — з гадоў мінулых або цяперашніх? Ці каб сюжэт у карціне круціўся вакол героя беларускага літаратурнага твора? Не чую, а?.. У тым і справа...

Алег КЛІМАЎ

лярнасць, гастролі, выступленні... Кантакты з выбітнымі асобамі гэтага свету. Смерць брата, блізкіх людзей... Тры шлюбы; апошняя жонка — вядомая актрыса. Творчы і асобны крызісы. “Сыны” — “Песняроўцы”, якія пайшлі ад свайго “бацькі” — кіраўніка і ідэолага ансамбля. Спроба рэанімаваць у творчасці тое, што ўжо нельга рэанімаваць. Слёзы на сцэне пад час аднаго з канцэртаў... Аварыя. Надзея на выздараўленне. Смерць Песняра... Пахаванне, на якое прыходзяць кінушыя, ва ўсіх сэнсах, ягоныя “дзедзі”... “Клоны” “Песняроў”. Новая трагедыя ў сям’і пасля смерці Уладзіміра Георгіевіча... Так, ёсць у гэтым нешта ад “Караля Ліра”...

Пётр Машэраў? Так! Родам са шматдзетнай сям’і. Вайна, у першы месяц яе — палон, пабег, партызанскі рух. Кар’ера палітычнага і дзяржаўнага дзеяча. Не хачу быць абвінавачаным у цыннізме, бо ў дадзеным выпадку разважаю як кінематографіст: гібель у аўтакатастрофе, што можна ўвязаць з “тэорыяй змовы”. (І, зноў жа, Машэраў адыграў пэўную ролю ў жыцці Мулявіна!) Выкажам здагадку: гісторык-аматар, корпаючыся ў архівах, выяўляе сакрэтны дакумент, які выпадкова там апынуўся і які часткова пралівае святло на сапраўдныя прычыны смерці Машэрава. І, танцуючы ад гэтай завязкі, можна вы-

фактура, не прыдуманая, яна ёсць, але патрэбны сцэнарый. Сам я такога роду матэрыял не стаў бы пісаць, бо ён мне не вельмі цікавы, аднак калі б прапанаваў хто-небудзь моцны матэрыял, карціну па ім зрабіў бы. Упэўнены, беларускі глядач з задавальненнем паглядзеў бы кіно пра сваё — пра рэальныя персанажы і кніжныя. У першым выпадку, праўда, узнікае пытанне, як сваякі паставяцца да такога перастварэння сапраўднага жыцця іх блізкіх, ці захочуць тыя, хто жыве цяпер, каб пра іх знялі карціну (бо пункт гледжання рэжысёра, сцэнарыста на пэўны падзеі і ў тым, і ў іншым варыянце можа быць спецыфічным)? Расійскія кінематографісты, як правіла, прыходзяць да кансенсусу з зацікаўленым бокам. Прынамсі, я не чуў пра якія-небудзь гучныя судовыя разборы. Але ў нас і ментальнасць трохі іншая, і абставіны, у якіх жыве наша культура, — таксама. Чыноўнік, калі гэта хоць у нейкай ступені менеджар, розумам можа дацямаць, што серыял пра лёс таго ж Мулявіна абсалютна дакладна будзе даваць рэйтынг, але ці адважыцца ён запусціць такі праект... Па ідэі, нічога заганага ў тым няма, ніякіх дзяржаўных таямніц ён не прыадкрые, гісторыю краіны не зганьбіць — гэта проста апавед пра стануленне асобы, пра тое, як яна ламалася і не зламалася. А ў жыц-

ці любога чалавека хапае, акрамя ўсяго іншага, і чорныя з жоўтымі плям. І тут ужо ўсё залежыць ад густу, тактоўнасці, таленту тых, хто вырашыць зрабіць замаха на “святое”, паказаць гэтую абранасць і ў чымсьці яе выкрыць. Што, мы Высоцкага сталі менш любіць, даведаўшыся пра яго ўсякага-рознага?

Я перакананы ў тым, што тэлегледачу абрыдлі гэтыя шалёныя расійскія стралялкі, якія патокам льюцца з экрану. Але што яшчэ глядзець, калі іх рэкламуюць, навязваюць, “прапагандуюць”, калі іншага на экран не даюць? Гэта ж шчасце, калі пасярод такога балю антыдуху раптам праклюнецца экранізацыя, сямейная сага або доўгайграючая стужка пра лекараў — хай у чымсьці і фантастычная ў нашых рэаліях, але пра людзей не кардонных.

“Засада” ў тым, што ў апошнія гады не атрымліваецца ў нас камерцыйнае беларускае кіно — такое, каб усе... ну, не тое, каб ахнулі, але ішлі ў кінатэатры, прытуліліся б да тэлеэкрану. Вельмі рэдка здараюцца асобныя поспехі, але вось я нават і наўскідку цяпер не прывяду іх назвы. Кіно — гэта сцэнарый перш за ўсё, а як толькі ў нас нехта напіша добры сцэнарый, і яму пра гэта скажуць добразычлівыя, ён яго адразу цягне ў Расію, дзе яму заплацяць не дзве тысячы долараў, а пяцьдзесят, — вось і ўсе развагі пра

рэкламай. А ці ёсць у нашай краіне такія рэкламадаўца, які дапамог бы “адбіць” бюджэт? Сумняваюся. Гэта значыць, у дадзеным кантэксце мае сэнс казаць толькі аб дзяржаўнай падтрымцы.

Быць можа, праблема глыбей, і гаворку варта весці пра аб’якавасць да ўласнай гісторыі, мастацтва, пра неразумнае маштабаў той або іншай асобы, як гэта ні парадаксальна прагучыць, — на ўзроўні дзеячаў культуры ў тым ліку.

Фантазіруючы, магу прапанаваць між тым гістарычную тэму — ад рэвалюцыі да года 1939-га. Што-небудзь з жыцця кантрабандыстаў на польска-беларускай мяжы, як у Сяргея Пясецкага. Або Купалу ўспомнім з яго “Тутэйшымі”: “Беларусь, мая старонка, куток цемнаты, жыве Шыла, Грыб, Мамонька, — будзеш жыць і ты”. Хто такія былі Шыла, Грыб, Мамонька? Эсэры, маладыя хлопцы, ганялі з рэвалюверамі — сарвігаловы! Тамаш Грыб, між іншым, быў мужам Паўліны Мядзёлка. Вось дзе разгарнуцца можна! Дарэчы, пра Купалу, наколькі я ведаю, збіраюцца нешта здымаць — не серыял, але некалькі эпізодаў.

А з праектаў на сучасную тэматыку — чаму б не зняць серыял пра маладых хакеістаў? Ну а Домрачав? Прыгожай магла б атрымацца абстрактная гісторыя пра дзяўчынку, якая нарадзілася ў Мінску, пера-

Дзе ты, Шэрлак.бу? І хто ты, герой нашага серыяла?

Атрымліваецца, з неаслабнай цікавасцю мы сочым за тым, што адбываецца ў брытанскім шматсерыйным фільме “Шэрлак”; ужо моцна стаміліся ад расійскага “шыр-спажыву” кшталту эпізодаў пра жанчыну, якая слявае... А нашага серыяла, які адпавядаў бы, скажам, маім пажаданням, няма. З іншага боку, а ці патрэбны ён увогуле? Легалізаваць свае думкі на заяўленую тэму адважыліся людзі кампетэнтныя. Іх меркаванні мы і прапануем.

Рэжысёр Аляксандр Канановіч: “Гісторыя “Песняроў” просіцца, каб яе экранізаваці!”

— Для таго, каб атрымалася глядацкае кіно, у тым ліку серыял, трэба, каб у сцэнарый быў закладзены канфлікт, каб публіцы быў цікавы той чалавек, якога нам прапануе экран у якасці героя, з усімі перыпетыямі ў яго лёсе, — перакананы Аляксандр КАНАНОВІЧ, рэжысёр, сцэнарыст і акцёр (у ягоным багажы такія серыялы і поўнаметражныя работы, як “Дасціш фантасіш”, “Манро”, “У ракі два берагі”, “Выйсці замуж за генерала”, “Справы сямейныя”, “Цётчкі”, “Бераг надзеі”, “Іншая сям’я”...). — Хто гэта можа быць з нашых сучаснікаў?

Мулявін?.. Так! Рускі чалавек, які прасякнёўся любоўю да ўсяго беларускага, які стаў увасабленнем не проста нашага мастацтва, а нашай бацькаўшчыны ўвогуле. Наватар у савецкай музыцы. Шалёная папу-

будаваць ланцужок кінаапаведу...

Вольга Корбут і Леанід Барткевіч... Гісторыя “Песняроў” проста просіцца, каб яе экранізаваці! Вялікая спартсменка, алімпійская чэмпіёнка, канфлікт з трэнерам, аж да скандальных і жудасных прэтэнзій да яго. Знаёмства са знакамітым спеваком, вяселле. Ад’езд у ЗША. Жыццё там, развод, каламутная гісторыя з крадзяжом у краме, абвінавачванне амерыканскай юстыцыі іх агульнага сына ў падробцы долараў. Вяртанне Барткевіча ў Беларусь да Мулявіна. Барткевіч стварае сваіх “Песняроў”, маладая жонка, і гэтак далей... Увогуле, цэлая гісторыка-мастацкая тэсага нараджаецца з трох тэм: Машэраў — Мулявін — Корбут-сын-“фальшывамаанетчык”! Гэта якраз для серыяла.

З “тэорыі змовы” зноў: лічыцца, што забойца Кенэдзі — Лі Харві Освальд. Былы амерыканскі марскі пяхотнік эміграваў у СССР, жыві і працаваў у Мінску, ажаніўся, расчараваўся ў савецкім ладзе, вярнуўся ў ЗША. Чаму б гэтую гісторыю не раскруціць? Таксама крута...

Кнігі... Некаторы час таму была спроба рэалізаваць праект па рамане Уладзіміра Караткевіча “Каласы пад сярпом тваім”, але нешта перашкодзіла задумцы ажыццявіцца. Сцэнарый я чытаў... Але да канца зрабіць гэта не здолеў... Можна было б пакорпацца ў лёсе Алеся — там ёсць за што ўхапіцца, — але вось Каліноўскі і ў кнізе, і ў сцэнарыі мне падаўся персанажам плоскім...

Або творы Сяргея Пясецкага, з яго вельмі асобным, нават прадурзатым поглядам на вострыя тэмы. Драматургія там вельмі нядрэнная, але ж ён, па вялікім рахунку, невядомы нашаму грамадству. Калі не памыляюся, Андрэй Кудзіненка ў Пясецкім цяпер “калупаецца”...

Я вось усё гэта пералічыў і падумаў, што, напэўна, паспрабаваў бы зняцца якой-небудзь з гісторый:

Аляксандр Канановіч: “Я перакананы ў тым, што тэлегледачу абрыдлі гэтыя шалёныя расійскія стралялкі, якія патокам льюцца з экрану. Але што яшчэ глядзець, калі іх рэкламуюць, навязваюць, “прапагандуюць”, калі іншага на экран не даюць? Гэта ж шчасце, калі пасярод такога балю антыдуху раптам праклюнецца экранізацыя, сямейная сага або доўгайграючая стужка пра лекараў — хай у чымсьці і фантастычная ў нашых рэаліях, але пра людзей не кардонных”.

патрыятызм... Фільм пра вайну, пра Подзвіг народа, калі мне прапануюць добры, шчыры, незаезджаны матэрыял, я здыму, будзьце ўпэўнены. Дый фільм пра Беларусь можна зняць і не на “Беларусьфільме”...

Акцёр Алег Гарбуз: “Чаму б не зняць серыял пра Домрачаву?”

— У нас шмат якіх няма серыялаў, нават не беручы ў разлік канкрэтную асобу, якая магла б стаць галоўным героем, а адштурхоўваючыся ад жанру, — кажа кіна- і тэатральны акцёр Алег ГАРБУЗ. — Адсутнічае добры доўгатэрміновы камедыійны праект, няма гістарычнага, меладраматычнага, на сучасную тэму: пра простых людзей, якія жывуць побач з намі, пра рабацяг, пра нармальных мужыкоў з завода.

Наша кіно сёння існуе, па вялікім рахунку, як даважка да расійскага кінематографа, які шмат здымае тут і поўны метр, і серыялы.

Безумоўна, такі серыял — са скразным героем — нам патрэбны. Чаму яго няма? Быць можа, мы не паспелі яшчэ навучыцца рабіць усё ад пачатку да канца ўласнымі рукамі. Нават калі і здымуць нешта такое, то з пост-прадакшнам у нас увогуле бяда. Фільм, каб выдаткі на яго акупіліся, трэба ж потым кудысьці камусьці прадаць, а мы яшчэ проста дзедзі ў такім бізнесе... Буйныя расійскія тэлеканалы пакрываюць укладзеныя ў праект грошы (якой бы якасці той ні быў) — ледзь ці не за першую серыю, насыціўшы яе

ехала з бацькамі ў Сібір, зрабіла там першыя крокі ў спорце, вярнулася на радзіму, і, урэшце, стала алімпійскай чэмпіёнкай. А яшчэ знакаміты замежны... лыжнік, які ёй сімпатызуе. Але каб не было прамых асацыяцый, няхай сюжэт будзеца менавіта вакол лыжнікаў! Можна ж вельмі правільна спакаваць гэтую прапанову, і не думаю, што хто-небудзь з кінематографічных чыноўнікаў стане супраць яго пярэчыць...

Калі казаць пра літаратуру, дык ёсць твор “Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях” Яна Баршчэўскага. Па ім быў зняты поўнаметражны фільм Віктара Турава, але, як мне здаецца, можна было б зрабіць і шматсерыйную версію апавяданняў, маляўнічую, са старадаўнімі інтэр’ерамі.

Хочацца убачыць кіно пра Беларусь, пра тых яе людзей, якія жылі ў мінулым, і пра тых, хто жыве цяпер. Пра вялікіх людзей і “маленькіх”, на якіх і трымаецца краіна. Я з задавальненнем бы зняўся ў такой стужцы. Але вось каго з гістарычных ці літаратурных персанажаў я б сыграў — дакладнага адказу не дам. Шчыра кажучы, не было ў мяне такіх куміраў — у дзяцінстве, у юнацтве, на месцы якіх я сябе ўяўляў, на каго хацеў бы быць падобным...

Калі ў найбліжэйшы — і не вельмі — будучыні вы раптам убачыце на экранах сваіх тэлевізараў серыял аб адным з тых гістарычных і літаратурных персанажаў, пра якія ішла гаворка ў гэтым матэрыяле, успомніце і ведайце, што да з’яўлення шматсерыйнай стужкі (а то і поўнага метра!) прыклалі руку “К” і тыя, хто пагадзіўся некалі паразважаць на яе старонках на зададзены тэму. А, быць можа, хто-небудзь з іх і сам гадоў праз-наццать замахнецца на, да прыкладу, Леаніда Барткевіча...

Тэатральная плошча

Учора, 23 мая, споўнілася 70 гадоў з таго часу, як на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага мастацкага тэатра імя Янкі Купалы ідзе п'еса "Паўлінка" — своеасаблівая візітулка славутага калектыву.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

З нагоды юбілею ў тэатры адбылася вечарына, на якой прысутнічалі, у тым ліку і тыя купалаўцы, што бралі ўдзел у спектаклі цягам апошніх дзесяцігоддзяў. Сярод іх — Генадзь Гарбук, Віктар Манаеў, а таксама Ала Доўгая — старэйшая цяпер Паўлінка трупы. Менавіта яна выконвала галоўную ролю ў галоўным спектаклі тэатра цягам 18 гадоў: з 1965-га па 1983-ці. А ў Мінск Ала Доўгая трапіла з Віцебска: на пачатку 1960-х яна брала ўдзел у конкурсе Паўлінка — і перамагла!.. Дарэчы, 20 мая знакаміта актрыса святкавала свой дзень нараджэння. Так што, можна сказаць, пад час тэатральнай вечарыны адзначалі адразу два юбілей, а імянінніца купалаўцы і госці мерапрыемства віталі кветкамі, усмешкамі ды апладысмантамі. Як прызналася артыстка, п'еса Купалы ёй падабаецца тым, што сьвярджае перамогу каханьня. А каханне, упэўнена Ала Доўгая, заўсёды павінна трыумфаваць у жыцці...

Выступае проті Паўлінкі розных пакаленняў: Ала Доўгая...

Яго Муза з... цукерні

...Кацярына Іванішэва / Фота Юрыя ІВАНІШЭВА

Выступленні гэсцей чаргаваліся з дакументальнымі фільмамі, архіўнымі відэа і аўдыязанісамі "Паўлінкі". Літаратуразнаўца Пятро Васючэнка распавёў некалькі цікавых эпізодаў з жыцця Паўліны Мядзёлка — першай выканаўцы гэтай ролі, а таксама — і аб прызнанні ў каханні беларускага Песняра да сваёй Музы, якое адбылося ў адной з цукерняў Вільні. Дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Ляшковіч распавяла пра гісторыю стварэння неўміручай п'есы. Камедыя, як вядома, нарадзілася з аднаго з купалаўскіх апавяданняў "А вербы шумелі", была напісана ў Аполах, а ўпершыню пастаўлена ў той самай Вільні. А 23 мая 1944 года спектакль-сімвал тэатра імя Янкі Купалы ўпершыню быў пастаўлены ў гады Вялікай Айчыннай у Томску, дзе трупна знаходзіліся пад час эвакуацыі з Беларусі...

А завяршылася святочная імпрэза незвычайна: пасе запрошаныя бадзёра падпявалі цяперашняй Паўлінцы — Кацярыне Алейнікавай, якая выканала некалькі пьесна за знакамітага спектакля.

Ад "Агаткі" — да музыкі Радзівілаў

Менавіта з гэтага фэсту пачаўся амаль два дзесяцігодзі таму шлях з мінулага ў будучыню, той перамога, які пракадае калектыв, аднаўляючы яркія старонкі музычнай спадчыны Беларусі XVI — XIX, а таксама шэдэўры беларускай нацыянальнай класікі XX — XXI стагоддзяў. У тым, што старажытнаму і вечна маладому Нясвіжу наканавана было стаць цэнтрам прычыннення крэатыўных ідэй, ёсць влікі энс, бо штотод нясвіжскія фэсты прэзэнтуюць усё новае і новае адкрыцці у мастацкай, з унікальным гісторыка-

Мастыхін

У мінскай цэнтральнай галерэі "Мастацтва" адкрылася персанальная выстаўка лаўрэата прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі Сямёна Дамарада "Па ціхай вадзе". Экспазіцыю склалі работы апошніх дзесяці гадоў, у якіх творца ўсваляе прыгажосць беларускай прыроды.

Кожны мастак бачыць свет па-асобаму — адсюль разнастайнасць стыляў і тэхнік, бо яны падкрэсліваюць уласны погляд аўтара на рэчаіснасць. Такім чы-

С.Дамарад. "Ранняя вясна".

"Ціхія воды" Сямёна Дамарада

нам, мы як быццам глядзім яго вачыма, разумеем яго, становімся бліжэй. Пейзаж — асноўны і ўлюбёны жанр, у якім працуе майстра Сямён Дамарад. Жываліс творцы — лірычны і тонкі, з ноткай светлага суму, колеры — прыглушаныя, бліжэй да натуральных. Неаднойчы мастацтвазнаўцамі адзначалася, што яго работы можна параўнаць з паэзіяй. І сапраўды, разглядаючы палотны творцы, у думках узгадваеш радкі з лірычных вершаў, успамінамі вяртаешся ў родныя мясціны, дзе прайшло тваё дзяцтва...

Як і ў любога творчага чалавека, у Сямёна Уладзіміравіча ёсць асноўныя этапы працы, ад якіх залежыць нараджэнне будучай работы. (Адным з галоўных фактараў з'яўляецца ўражанне.) Важна запомніць, якая атмасфера панавала на месцы менавіта ў той дзень і час, па магчымасці зрабіць змалёўку пастэлю. Потым ідзе працэс абдумвання, пошуку, пакуль вообраз не складзецца ў цэласную карціну. Мастак нібыта шукае ключ, які раскрыве яму, у якой форме выказаць свае пачуцці. Але бывае і другі варыянт, калі творца пашаа на адным дыханні, мінімальнымі сродкамі. Прыкладам таму — карціна "Ранняя вясно". Найпрыгажэйшыя мясціны Беларусі сталі натхненнем для творцы: гэта і лясотрака ракі Вілія, у якое глядзіць неба, і цёплая, аksamітная паверхня чароўнае, глыбокае возера Мястра, што на Мядзельшчыне...

Мастак — асоба, якая востра рэагуе на тое, што адбываецца навакол. Часам выпадак, падзея накладвае адбітак на твор. Ён можа крыху змяніць характар, пластыку, у ім моццу з'явіцца новыя дэталі, ці ён увогуле зведзе кардынальныя змены. Як натура тонкай душэўнай арганізацыі Сямён Дамарад не па чутках ведае, што гэта такое. За гутаркай у майстэрні творца распавёў: бывае так, калі работа сама выдзе за сабой. Але ён не баіцца падацца творчаму вельмі эмацыйна насычаным, яшчэ запал добрага настрою і энэргетыкі, романтичных спакой і летучынасцы. Угледжваючы ў дэталі творца неабсяжных прастораў палёў і лугоў з чысцінёй блакітнага неба, адчуваеш сапраўднае яднанне з прыродай ("Погляд у восень", "Хутар каля лесу", "Майскі дождж").

Часта мастака прывабліваюць пераходныя станы прыроды: калі сыходзіць апошні снег і з'яўляецца першая зеляніна, калі вечарзе, альбыта шукае ключ, які раскрыве яму, калі стале наватненнем для творцы: гэта і лясотрака ракі Вілія, у якое глядзіць неба, і цёплая, аksamітная паверхня чароўнае, глыбокае возера Мястра, што на Мядзельшчыне...

Ульяна ФЯДОТАВА, мастацтвазнаўца

працавалі пры двары Радзівілаў у даўнія стагоддзі, а таксама музыка, напісаная самімі колішнімі ўладарамі Нясвіжа. Вельмі сімвалічна, што канцэртны тэатраўдні айнаўнай музыкі праходзіць менавіта ў тых асяродках, дзе калісьці там музыка нараджалася: у Радзівілаўскай замку і Нясвіжскай ратушы. Яднаннем у гарадской прасторы розных эпох стаў канцэрт, прысвечаны юбілею першай беларускай оперы "Агатка", створанай і пастаўленай у Нясвіжы 230 гадоў таму. А яшчэ знакаміты аркестр парадзе сваіх фанатая спецыяльна падрыхтаванай для іх маладзёжнай праграмай, у якой прагучаць любімыя песні ды эстраднай мелодыі.

Традыцыяна "Музы Нясвіжа" правадзіцца пры дзейснай падтрымцы Мінскага абласнога выканаўчага камітэта і Нясвіжскага раённага выканаўчага камітэта.

K

Два профільныя фестывалі. А мо і — замала?

Такага напластавання звязаных паміж сабой падзей у нас яшчэ не было. Два буйныя святочна-фестывальныя праекты міжнароднага маштабу, сканцэнтраваныя вакол тэатраў лялек, прайшлі літаральна нон-стопам, быццам прадоўжыўшы яшчэ адзін — вулічных тэатраў. А "круглы стол" на праблема тэатраў пластычных, дзе, зноў такі, узгадваліся і нядаўнія "лялечныя справы", стаўся, у сваю чаргу, яшчэ адным лагічным працягам жывых дыялогаў пра нашу тэатральную рэчаіснасць. Дык навошта нам "гуляцца ў лялькі"? Тым больш, у гэтак колькасці!

Надзея БУНЦЭВІЧ

Калі на адной шапі вагаў — II Міжнароднае свята тэатральнага лялечнага мастацтва "Лялькі над Нёманам" (11 — 15 мая, Гродна), а на другой — VIII Беларускі міжнародны фестываль тэатраў лялек (15 — 19 мая, Мінск), міжволі напрошваюцца параўнанні. І гэта цудоўна! Збег двух блізкіх паміж сабой творчых праектаў выклікае абсалютна нармальнае і такое неабходнае для любога развіцця (прынамсі, не толькі ў мастацтве) адчуванне здаровай канкурэнцыі. Але мы звернем увагу на іншае. Кожны з іх мае сваю адметнасць, нягледзячы на розніцу ва "узросце" і натуральны "перазоў" некалькіх спектакляў, якія былі паказаны (дарэчы, часам вельмі па-рознаму) для жыхароў абодвух сталічных гарадоў (не будзем забывацца, што Гродна сёлета — Культурная сталіца). Для гродзенскага фэсту важнае "збіранне сяброў", незалежна ад геаграфіі і працы ажно трох складаў журы: прафесійнага, дзіцячага і маладых крытыкаў. Для мінскага — прынычповы паказ усіх айчынных тэатраў з прэм'ернымі спектаклямі, зроблены на фоне замежных тэндэнцый. Усё разам і стварае шчыльную панараму беларускага мастацтва ў кантэксце сусветнага.

Нашы — наперадзе!

Вызначаліся на фэсце пераможцы ці не, нашы лялечныя спектаклі, хай і не ўсе, былі сярод лепшых. Нагадаем, у Гродне лепшай рэжысёрскай работай быў прызнаны спектакль Аляксэя Пляўяцкага "Чаму старую людзі?" Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек. Лепшай мужчынскай роляй — Халстамер Уладзіміра Тэвасяна ў аднаіменным спектаклі Брэсцкага тэатра лялек. Але не будзем забывацца, што прэм'ера гродзенскага — "Фаўст. Сны" — была зайўлена ў пазаконкурснай праграме (як пажартаваў мастацкі кіраўнік "Лялек над Нёманам", галоўны рэжысёр Гродзенскага абласнога тэатра

лялек Алег Жугда, каб не забраць усе ўзнагароды, як гэта здарылася на Першай Нацыянальнай тэатральнай прэміі Беларусі). І ўсё роўна гэты спектакль, паказаны шостым па ліку за дзень, ужо пасярод ночы, разглядаўся тымі ж крытыкамі як магчымы прэтэндэнт на спецыяльны прыз "альтэрнатыўнага журы". Ну а Ларыса Мікуліч увогуле магла стаць удадальніцай ажно двух прызоў за аднаго Мефістофеля: гэта жаночая роля ўсё ж мужчынская? Дый сам А.Жугда, акрамя рэжысёрскай іпастасі, прэтэндаваў і на неіснуючы прыз за лепшыя сінхронныя пе-

Сцяпан са спектакля "Фаўст. Сны" Гродзенскага абласнога тэатра лялек.

Навошта нам "гуляцца ў лялькі"?

Сцяпан са спектакля "Самананя" Брэсцкага дзяржаўнага тэатра лялек.

раклад (з літоўскай мовы на рускую і спектаклі "Каралева-лебедзь" Каўнаскага дзяржаўнага тэатра лялек), а на такі ж непрадугледжаны прыз за лепшы розыгрыш (у ролі адной з удзельніц гурта "Дзеўкі гарадзенскія", жартоўна папярэдзваючы прагляд "Фаўста...").

У Мінску, вядоўе традыцыі, журы не працавала, дый штодзённым абмеркаванні прагледжаных спектакляў ператварыліся ў "круглыя сталы" з вострымі агульнымі праблемамі: сцэнічных пляцовак, выразных сродкаў (з лялькамі ці амаль іх, са словамі ці без?), эстэтыкі і філасофіі тэатра ("упрыгожванне" рэальнасці, яе міфалагізацыя — ці "развеччванне?"), іранічнае перасаснаванне?), тэатральнай педагогікі, прысвечанай падрыхтоўцы адэкватных, дасведчаных гледачоў... Але нават прытым, што выбар за межных удзельнікаў тут быў скіраваны не толькі на розныя тэхнікі, але і, больш мэтаанакіравана, на лепшыя еўрапейскія здыткі, нашы спектаклі ніколі не праігравалі. Больш за тое: яны і тут знаходзіліся на самых перадавых пазіцыях (не ўсе, вядома, але ў большасці) і дазвалялі разважаць пра касмічную змястоўнасць п'есаў, так і пра адметнае яе

ўвасабленне. А яшчэ — пра новае працьтанне нацыянальных традыцый ды іх суадносіны з еўрапейскім мастацтвам.

На скрыжаванні "Усход — Захад"

Відавочнай была наступная тэндэнцыя. Заходні лялечны тэатр больш шырока выкарыс-

заўгодна і вырашыць сродкамі сінтэзу розных відаў мастацтва самыя складаныя тэмы. Ды ўсё ж нашы філасофскія спектаклі трэба разглядаць не толькі ў сувядносінах з еўрапейскімі, але і ў рэчышчы беларускіх нацыянальных традыцый — не адно батлечных ці, глыбей, фальклорных, звязаных з абрадавымі тэатралізаванымі дзеяннямі. Тое, як лялечнікі паспяхова карыстаюцца сімвалічнасцю ўвасаблення, асацыятыўнасцю глыбакага мыслення, прычым выкананымі зусім не "метадам плаката", не "ўлюб", наўпрост адсылае нас да лепшых здыткіў айчыннага драматычнага тэатра 1970-х — 80-х. Адна часова з гэтым беларускія лялечнікі куды больш актыўна, у параўнанні з тэатрам драматычным, звяртаюцца да найноўшых тэхналогій, знаходзяцца, што называецца, "у трандзе", адпавядаючы сусветнай стылявой палітры. Такі выхад на еўрапейскія рубяжы з беражлівым захаваннем нацыянальных традыцый, уключаючы розначасовыя пласты прафесійнага мастацтва, шырокі зварот да гістарычна-патрыятычнай тэматыкі ў яе філасофскім асэнсаванні дазваляе разглядаць многія беларускія

нават дзіцячая, быццам бы цалкам забавуляльная пастаюўка "Шматкіч за закуточкач" Аляксандра Яншукевіча ў Мінскім абласным тэатры "Батлейка" ў Маладзечне.

Звужэнне з пашырэннем

Ужко адно такі ўнушальны спіс наводзіць на думку, што ўсяго два міжнародныя фестывальныя праекты тэатраў лялек на ўсю Беларусь — зусім не "занадта", а можа, і малавата. Тым больш, што кожнае з гэтых святаў заняло сваю культурную нішу, атрымала сваё аблічча, склала ды працягвае назапашваць і надалей свае традыцыі.

У Мінску адной з такіх "разыначак" сталася "сцяна роспісаў". У фэае змясцілі невалічкую сцэну, заднік якой быў прызначаны для таго, каб кожны жадаючы, макнуўшы гэндыль у фарбы (усе гэтыя "інгрэдыенты" арганізатары прадугледзце не забыліся), мог пакінуць свой аўтограф, малянак, водку. Пасля кожнага са спектакляў там выстройвалася цэлая чарга, асабліва запальваліся дзеці і моладзь, але ж і бацькі не адставалі.

Гродне сапраўдным фестывальным брэндам сталіся жартоўныя "праэмбулы" гурта "Дзеўкі гарадзенскія" ў жанры сучасных тэатралізаваных прыпевак, што сачыняюцца імправізуюцца маладымі артысткамі да ўсіх фестывальных падзей і ўласна да кожнага са спектакляў. Невыпадкова штораз узнікла думка аддаць ім галоўны прыз! А ўжо пра любоў гледачоў і казаць не трэба: некаторыя з іх адкрытым тэмсам прызнавалі, што ішлі на незнаёмы ім спектакль, каб найперш на "Дзевак..." падзівіцца.

Лячэ адной гродзенскай адметнасцю можна лічыць спантаннасць, калі ўжо ў працэсе фестывальнага разгортку даюцца многія рэчы, незапланаваныя раней. Такое франтанаванне ідэй, з аднаго боку, сведчыць пра крэатыўнасць арганізатараў, з іншага ж — патрабуе яшчэ больш пільнай увагі да "разрульвання" падзей у часе і тых "маленечкіх дробязей", якія яшчэ больш спрыялі б утульнай гасцявой атмасферы. Нават такія дэталі: калі ў тэатры няма буфета, а дамовіцца з рэстаранам, каб час харчавання не супадаў са спектаклямі, неамагчыма, дык трэба прадугледжваць хаця б чайнік, шклянкі-кубкі, каву-чай-цукар-лечыва. А калі ў зале рэзервуюцца месцы для дарослага і дзіцячага журы, дык да іх можна дадаць і пляцк месцаў для крытыкаў. Дробязь, але ж як будзе прыемна!

Абдова фестывалі развіваюцца, не стаячы на месцы. Настпёж са вызначыцца са статусам гродзенскай імпрэзы: па сутнасці, ужо на сёння гэта самы сапраўдны міжнародны фестываль з конкурсным складнікам. Бо такія праекты спрыяюць развіццю нацыянальнага мастацтва, пазіцыянуоць Беларусь як краіну высокага ўзроўню культуры, папулярызуюць у свеце не толькі нашы тэатральныя здыткі, але і ўсю нашу Бацькаўшчыну.

Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

K

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

І гэты комплекс не пусте, а актыўна выкарыстоўваецца гаспадарамі. Таму лічу, што падобнае супрацоўніцтва з прыватнымі інвестарамі на карысць абодвум бакам. Галоўнае ў гэтым аспекце — добра распрацаваць бізнес-план і не губляць жадання працаваць. Мы ж, у сваю чаргу, заўсёды будзем спрыяць падобным прыватным ініцыятывам.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А на якіх умовах перадаваліся інвестарам аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны?

Святлана БАРАНOK:

— На розных. Хтосьці выкупіў сядзібу на аўкцыёне, нехта атрымаў аб'ект пад інвестыцыйны праект... Бо мы разумеем, што для інвестара набыццё маёнтка — гэта толькі першы крок. Другі — давесці яго да ладу, на што патрабуюцца вялікія грошы...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Акрам матэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны, існуюць на Міншчыне і багатыя абрадавыя традыцыі, якія таксама патрабуюць аховы. Шырока вядомы калядны абрад "Цары" з вёскі Семежава Капільскага раёна, што ўнесены ў Спіс аб'ектаў сусветнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO. Ці плануецца ўнесці ў Дзяржаўны спіс нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі яшчэ колькі абрадаў ці святаў з Мінскай вобласці?

Святлана БАРАНOK:

— У дадзеным Спісе ад нашай вобласці прысутнічаюць пяць аб'ектаў, у тым ліку, вядома ж, і "Цары". Сёлета мы падалі дакументы на ўключэнне ў яго яшчэ двух аб'ектаў нематэрыяльнай спадчыны — Будслаўскага фэсту ў гонар Маці Божай Будслаўскай, алякункі Беларусі ды традыцыя ткацтва паясоў з вёсак Ракаў і Сакаўшчына Валожынскага раёна. Магчыма, нейкі з гэтых аб'ектаў зойме сваё пачэснае месца і ў Спісе сусветнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны....

Матэрыяльна-тэхнічная база

Міншчына — рэгіён, папраўдзе ўзорны ў сферы культуры. У розных кутках вобласці ладзяцца адметныя фестывалі ды акцыі, пастаянна абнаўляецца матэрыяльная база ўстановаў культуры, а мясцовыя калектывы годна прадстаўляюць Беларусь далёка за межамі краіны... Але ж, як кажуць, і на сонцы бываюць плямы. Пад час нашых выездаў давялося пабачыць не толькі адноўленыя ды адрамантаваныя дамы культуры ці бібліятэкі, але, як гэта ні прыкра, і ўстановы культуры ў аварыйным ста-

Фота Юрыя ІВАНОВА

ідзе: будынак у цэнтры горада, абраны для будучай раённай бібліятэкі, сёння рамантуецца. Работы збоўшага завершаны. Вядуцца яны за кошт раённага бюджэту, таму рамонт ідзе не так хутка, як хацелася б...

Юген РАГІН:

— Устаўлю і свае "пяць капеек" з нагоды нашых выездаў у рэгіёны. Вельмі ўразіў мяне Дзяржынскі раён, дакладней — дасведчанасць тамтэйшага кіраўніка сферы культуры. Але вось Стоўбцоўскі раён — наадварот, засмуціў. Напрыклад, вёска Заямнае, побач са Стоўбцамі. Прыязджаем, пытаемся ў маладых: дзе ваш клуб? А згарэў, кажуць... І што цяпер рабіць хлопцам ды дзяўчатам? Ісці пехатою ў Стоў-

За кошт пазабюджэту Наўрад ці

не. Зразумела, што калі з даху цяжэ вада, пра якасць культурных паслуг казаць не выпадае... Хоць, трэба прызнацца, для культуротнікаў Міншчыны падобныя "дажджы са столі", хутэй, выключэнне, чым правіла...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Святлана Аляксандраўна, мабыць, адно з найбольш праблемных пытанняў сферы культуры рэгіёна — абнаўленне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстановаў культуры...

Святлана БАРАНOK:

— Так, і ў гэтым кірунку мы робім вельмі шмат. Напрыклад, нядаўна ўзвялі, што называецца, "з нуля", Уздзенскі раённы дом культуры. Цяпер гэты будынак абсталяваны ўсім неабходным "начынем": ад новай мэблі і мікрафонаў да сучаснай гукаўзмацняльнай і светлавой апаратуры...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А што з іншым даўгабудам — Цэнтральнай раённай бібліятэкай у Крупках? Упершыню пісаў пра яе праблемы яшчэ пяць гадоў таму — зімой 2009-га, — але і дасюль раённая ды дзіцячая бібліятэкі горада існуюць у адным невялікім будынку, ад чаго пакутуюць і людзі, і кнігі...

Святлана БАРАНOK:

— На жаль, сітуацыя ў Крупках пакуль не змянілася. Але паціху справа

бцы? Але ж пажылым людзям такі варыянт не прапануеш...

Святлана БАРАНOK:

— Мы разумеем і ведаем, што некаторыя жыхары Заямнага жадаюць аднаўлення клуба. Але ж, як вы самі казалі, паселішча знаходзіцца не так далёка ад Стоўбцаў. Да райцэнтра вельмі лёгка дабрацца, асабліва маладым людзям. І ці апраўдана ўзвядзенне клуба ў вёсцы, што знаходзіцца за два кіламетры ад райцэнтра? Мабыць, не зусім гэта мэтазгодна...

Юген РАГІН:

— А вось яшчэ адзін адрас — Вішнявец Стаўбцоўскага раёна. Гэтае паселішча — аграгарадок, але клуб там — у аварыйным стане...

Святлана БАРАНOK:

— Гэта адзін з першых аграгарадкаў 2005-га. Таму, лічыце, з часу рамонтных работ ва ўстанове культуры прайшло амаль дзесяць гадоў, і клуб, натуральна, ізноў патрабуе абнаўлення. У гэтым годзе мы за кошт абласнога бюджэту накіравалі на бягучы рамонт Дома культуры неабходныя сродкі. Спадзяюся, што і раённыя ўлады пры неабходнасці акажуць фінансавую дапамогу ўстановам галіны...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Значыць, пэўныя фінансавыя сродкі ваша ўпраўленне размяркоўвае па раёнах?

Святлана БАРАНOK:

— Так, але на сёння мы не заўсёды можам задаволіць усе заяўкі. Напрыклад, у тых жа Стоўбцах для мастацкага аддзялення мясцовай ДШМ быў перададзены будынак былых салдацкіх казарм, для завяршэння рамонтных работ на якім патрэбна каля двух мільярдаў рублёў. Упраўленне змагло выдаткаваць пакуль што толькі палову гэтай сумы, каб правесці асобныя віды работ. Бо ў Стаўбцоўскай ДШМ зараз займаецца звыш 600 навучэнцаў і вельмі не стае вольных месцаў для заняткаў. Таму мы, калі размяркоўваем фінансы, надаём увагу найбольш праблемным пытанням, глядзім, дзе грошы найбольш неабходны, найбольш запатрабаваны...

дамоў культуры. Прыкладна на такіх жа самых працэнт скарацілася і колькасць штатных адзінак. А ўсяго за апошнія пяць гадоў мы скарацілі крыху больш за 15 працэнтаў нашых клубаў ды бібліятэк. Гэта цалкам натуральны працэс, на які ўплывае і дэмаграфія, і матэрыяльная база. Маю на ўвазе, што закрываюцца тыя аб'екты, якія немэтазгодна абнаўляць і даводзіць да ладу. Да таго ж, скарачэнне адбываецца таксама і за кошт інтэграцыі публічных ды школьных бібліятэк...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А каго з культуротнікаў скарачэнне закранула ў першую чаргу?

Святлана БАРАНOK:

— Зазвычай гэта супрацоўнікі пенсійнага веку, а таксама тыя, хто

не захачеў працягваць ці павышаць сваю адукацыю. Справа ў тым, што ў нас сёння створаны ўсе ўмовы для таго, каб кожны меў магчымасць атрымаць вышэйшую ці сярэдняю спецыяльную профільную адукацыю, хай сабе і завочна. Натуральна, тых, хто паступіў ці працягвае навучанне, мы не скарачаем. Што да пенсіянераў, дык таксама разглядаем кожны выпадак асобна. Бо часта бывае так, што вопытны чалавек пенсійнага ўзросту так творча падыходзіць да працы, што можа даць фору і маладым! Гэта сапраўдныя асобы, творцы, на якіх мы раўняемся. Іх, зразумела ж, ніхто скарачаць не будзе. Але ж бывае, на жаль, і наадварот, калі чалавек прыходзіць, толькі каб адседзець у клубе ці бібліятэцы пэўную колькасць гадзін і нічога не робіць для таго, каб разнастаіць віды культурных паслуг. Іх, на шчасце, не шмат. З такімі работнікамі будзем развітвацца без ваганняў...

Юген РАГІН:

— І пытанне, як кажуць, "у лоб": наколькі падобная аптымізацыя апраўдала сябе? Ці ёсць нейкія лічбы эканоміі ад яе правядзення?

Святлана БАРАНOK:

— Эканомія можа быць умоўная, бо яна ідзе ў тым ліку за кошт зніжэння аплаты камунальных

На людным месцы

Гомельшчына — запаведны край традыцыйнай народнай культуры. Вёска Пагост Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці — менавіта такое месца. Яна цесна звязана са старадаўнім Туравам сваёй гісторыяй, мінулай і сучаснай культурай.

ТУРАЎШЧЫНА

Вось ужо на працягу многіх стагоддзяў гэты населены пункт з'яўляецца цэнтрам актыўнага бытавання народных святаў. Трымаюць свой векавечны культурны "парадак" жыхаркі гэтай вёскі, сярод якіх — і ўдзельніцы народнага фальклорна-этнаграфічнага гурта "Міжрэчча" Пагосцкага сельскага клуба. Гурт быў створаны ў 1982 годзе па ініцыятыве былога загадчыка клуба Кацярыны Панчэня. Усе жанчыны — Марыя Лунцэвіч, Аляксандра Зохна, Галіна Літвінка, Алена Кулік, Юлія Панчэня, Надзея Астаповіч, Зося Кузьміч, Наталля Марозава — выдат-

Уваход на поле.

Карагод запрашае сяброў...

Пляценне вянку з барвінка у хаце Галіны Літвінкі.

ныя знаўцы мясцовага фальклору, распарадчыцы каляндарна-земляробчых і сямейна-бытавых святаў і абрадаў, сярод якіх — і "Тураўскі карагод". Разам са старэйшымі актыўны ўдзел у свяце прымае моладзь (Зміцер Марозаў, які нёс абрадавы хлеб — карагод, Таццяна Кужэльная, Карына Пігун), а таксама

дзеці (Настасся Панчэня, Мар'яна Пяшэвіч, Ілья Кулыба, які выконваў у абрадзе сваю пачэсную ролю: нёс граблі з пачэпленым на іх фартухом). Як заўжды, удзельнічаў у свяце старшыня Азяранскага сельсавета Міхаіл Аліфіравец, які нёс абраз.

Веснавое народнае свята Юр'е вось ужо на працягу многіх стагод-

дзяў штогод праходзіць у Пагосце 6 мая. Зараз трымае спрадвечную традыцыю фальклорна-этнаграфічны калектыв "Міжрэчча". У старажытнасці на Юр'е на Тураўшчыне вадзілі быка, "ролю" якога цяпер выконвае пышны хлеб, што (як і сам абрад) называецца "карагод". Жанчыны яго пякуць з раніцы і ўпры-

гожваюць трыма галінкамі плодывага дрэва. На кожнай павінна быць па тры парасткі з кветкамі — усяго дзевяць: столькі месцаў доўжыцца цяжарнасць жанчыны. Гэтым абрадам ушаноўваецца ўрадлівасць зямлі. Граблі ж, перавязаныя фартухом, сімвалізуюць цнатлівасць дзяўчыны, працу.

паслуг да іншых выплат. Я, дарэчы, пралічвала магчымы эканамічны эффект. Скажам умоўна, калі скараціць 15 працэнтаў нашых супрацоўнікаў, дык мы атрымаем эканомію ў частцы заробтнай платы ў 30 мільярдаў рублёў за год. Калі ж весці гаворку пра скарачэнне шасці працэнтаў штатных адзінак, дык эканамічны эффект не такі ўжо і вялікі... З іншага боку, на платных паслугах установы культуры Міншчыны за мінулы год зарабілі больш за 35 мільярдаў рублёў. Вось гэта сапраўды значны ўнёсак у бюджэт вобласці і неблагі эканамічны вынік працы...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Але ж ці застаюцца тыя грошы, заробленыя за кошт платных

за кошт пазабюджэту. Але ж наўрад ці такое магчыма, калі 60 працэнтаў ад заробленага даводзіцца аддаваць на камуналку...

Святлана БАРАНOK:

—...і яшчэ 20 працэнтаў ад заробленага таксама ідзе на іншыя выдаткі... Застаецца зусім мізэр, тая невялікая сума, якую можна пусціць, бадай, толькі на набыццё недарагога абсталявання ці на самае неабходнае. Плюс не трэба забываць, што менавіта за кошт пазабюджэтных сродкаў мы ўтрымліваем і дадатковыя стаўкі ў нашых установах культуры... Таму павысіць заробкі культуротнікам з гэтых, заробленых намі грошай, сёння наўрад ці магчыма. Хаця ні для каго не сакрэт, што зароботная пла-

патрабуе і новых форм работы, іншых падыходаў да прыцягнення ўвагі наведвальнікаў. Кожны клубнік, бібліятэкар, музейшчык сёння ў нейкай ступені — менеджар і маркеталаг, чалавек, які не толькі перапісвае кніжныя фармуляры ці выцірае пыл на паліцах, а вынаходзіць і стварае Падзеі. Ноч бібліятэк, музычныя салоны ў музеях, пенныя дыскатэкі ў сельскіх клубах — усё гэта, мабыць, толькі пачатак гэтай "падзейнай" творчасці. Але як супрацоўнікам сферы культуры адчуць, што яны — сапраўдныя Творцы, што яны могуць тварыць і ісці далей за сваіх папярэднікаў? На гэтае пытанне адназначных адказаў знайсці, бадай, немагчыма...

Эканамічныя і сацыяльныя вынікі "аптымальнай аптымізацыі" на Міншчыне

Яўген РАГІН:

— Мабыць, тут варта гаварыць не толькі пра гэта. Вельмі хочацца зламаць псіхалогію пад назвай "абы ціха было"... Мне як журналісту карціць, каб тыя ж клубнікі ці бібліятэкары адчулі, у рэшце рэшт, што яны могуць ствараць нешта новае, што яны — Творцы, Асобы, а не проста сляпыя выканаўцы чыёйсьці волі, якія дзейнічаюць толькі па паперцы, спушчанай зверху...

Святлана БАРАНOK:

— Гэта датычыцца не адно сферы культуры, а і любой іншай працы. І ў галіне культуры вобласці шмат супрацоўнікаў, якія з'яўляюцца Майстрамі, Творцамі з вялікай літарой... Аднак кожны, хто працуе ў галіне, не можа быць Творцам! Мабыць, тут вы кажаце больш пра ідэал, пра тое, якімі нам хацелася б бачыць нашых культуротнікаў...

Яўген РАГІН:

— Магчыма, але ж такую асобу можна выхаваць. Мо тут сапраўды варта казаць пра рэформу ў сферы падрыхтоўкі кадраў? Каб выхаваць, навучыць маладога спецыяліста тварыць, каб гэты малады супрацоўнік клуба ці бібліятэкі задумваўся аб тым, што будзе заўтра, чым ён будзе здзіўляць наведвальнікаў праз месяц і гэтак далей... А рабіць па накатанай сцежцы, так, як рабілі да цябе... Ці ж гэта творчасць?

Святлана БАРАНOK:

— Згодная, рэформа ў сферы культуры патрэбна. Іншая справа, што папярэдне ўсе будучыя змены варта глыбока прааналізаваць, а праводзіць рэформу трэба вельмі ўдмліва, з навуковай распрацоўкай. Бо нават сённяшняя аптымізацыя выклікае пытанні і ў культуротнікаў, і ў жыхароў краіны... Таму без грунтоўнай папярэдняй працы тут не аб'ясціся...

Як бачна, у нашай размове пра сённяшні і будучы час сферы культуры Міншчыны прагучала шмат цікавых прыкладаў, думак, меркаванняў, заўваг. Прычым без перабольшання можна сказаць, што ўзнятыя праблемы датычацца не толькі культуротнікаў ды жыхароў сталічнага рэгіёна, але і іншых абласцей Беларусі. Таму запрашаем усіх нашых чытачоў да далейшага абмеркавання гэтай тэмы. У сваю чаргу, аб'ячаем, што падобныя сустрэчы з кіраўнікамі абласных упраўленняў стануць на старонках нашай газеты завядзёнкай.

K

Павысіць заробкі? Удасца...

паслуг, у сферы культуры? Ці ідуць яны, да прыкладу, на набыццё неабходнай апаратуры, рамонтныя работы?

Святлана БАРАНOK:

— Прыкладна 60 працэнтаў ад заробленай сумы ідзе на аплату камунальных паслуг, яшчэ частка — на некаторыя віды падаткаў... Таму нам застаецца з гэтых грошай зусім няшмат...

Яўген РАГІН:

— Карацей кажучы, усё тое, пра што пісала "К" цягам некалькіх гадоў — аб неабходнасці зніжэння падаткаў для ўстаноў культуры, аб памяншэнні выдаткаў на камуналку, — усё так і засталася толькі на словах...

Святлана БАРАНOK:

— На жаль, усё сапраўды застаўся па-ранейшаму. А вось калі б усё тое, пра што пісала "К" — зніжэнне падаткаў, камунальных выплат, — адбылося, дык, як мне паддаецца, многія праблемы ўстаноў культуры вырашаліся сёння нашмат лягчэй. Бо сапраўды: мы зарабляем грошы, а пасля яшчэ і плацім з іх падаткі. Сітуацыя, на мой погляд, не зусім правільная.

Яўген РАГІН:

— Да таго ж сёння шмат гаворыцца пра тое, што павышаць заробкі супрацоўнікам сферы трэба

та ў сферы культуры — адна з самых нізкіх па рэспубліцы. Да прыкладу, у Мінскай вобласці сярэдня заробак культуротнікаў — прыкладна тры мільёны рублёў...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Такім чынам, атрымліваецца, што пэўныя фінансавыя сродкі сферы культуры зарабляе, а скарыстацца імі — не можа...

Святлана БАРАНOK:

— Так. Прывяду толькі адзін прыклад. У Мінску цягам года ладзяцца вясоныя, летнія, восеньскія гандлёвыя кірмашы. І ўсё гэтае час супрацоўнікі сферы культуры таксама там працуюць: выступаюць з канцэртамі, арганізуюць конкурсы, запрашаюць на танцы... А для таго, каб накіраваць на кірмашы калектывы, начальнік аддзела павінен замовіць транспарт, паклапаціцца пра выплату камандзіровачных... Гэта адны выдаткі, якія пагашаюцца, у тым ліку, і за кошт пазабюджэту... Вось у чым праблема. Мы не супраць таго, каб працаваць для людзей, але кожная праца, натуральна, павінна аплачвацца...

Рэформа

Не сакрэт, што рэформа ў сферы культуры наспела ўжо даўно. Новы, інфармацыйна-тэхналагічны, час

Яўген РАГІН:

— Сёння ў суседніх краінах, і ў першую чаргу — у Расійскай Федэрацыі, ідзе гаворка пра тое, што культура можа і павінна працаваць інакш, што неабходна карэнная рэформа ў дзейнасці тых жа бібліятэк... Таму ў расійскіх "храмах кнігі" цяпер можна піць каву, слухаць аповеды пісьменнікаў, пабываць на невялічкім канцэрце заездных музыкантаў... А што ў нас? Чаму, да прыкладу, не зрабіць у бібліятэцы палічку пад умоўнай назвай: "Гэтыя кнігі чытае старшыня райвыканкама"? Гэта ж было б так цікава! Да таго ж, са свайго досведу, скажу, што некаторыя чыноўнікі свярджваюць: трэба закрываць гарбіліятэку, куды прыходзяць усяго трыццаць чалавек на дзень. Але ж, з іншага боку, чытачы сюды прыходзяць, чытаюць кнігі — значыць, установа тая запатрабаваная.

Святлана БАРАНOK:

— Вось у гэтым і справа. Як вядома, даволі часта бібліятэка ці клуб на сяле бываюць той адзінай установай, якая не дае паселішчу памерці. Вось мы закрываем сельскія ўстановы, а потым да нас прыходзяць лісты, у якіх людзі гэтым абурваюцца. Можна, канешне ж, пайсці такім, я сказала б, радыкальным шляхам: пакінуць адну цэнтральную ўстанову ў

райцэнтры, закрываць усе клубы і абслугоўваць вёскі з дапамогай аўтаклуба ці бібліобуса. Але, зноў-такі, дзе ўзяць пляцоўку для выступлення артыстаў? Ды і аўтаклуб не зможа прыязджаць у адну вёску часцей, чым раз на месяц...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Але ёсць на сяле і такія клубы, бібліятэкі, куды, на жаль, ходзіць вельмі мала людзей...

Святлана БАРАНOK:

— Вось дзеля гэтага мы і робім аптымізацыю, закрываем незапатрабаваныя ўстановы на сяле, якія, да таго ж, маюць слабую матэрыяльную базу. Але і тут ёсць свае нюансы. Калі супрацоўнік бібліятэкі сапраўды аддае сябе працы, калі прыдумляе новыя формы работы, калі клапаціцца пра тое, каб яго ўстанову наведвалі — туды абавязкова будучы прыходзіць. Як прыклад — сельскія бібліятэкі Барысаўскага, Бярэзінскага, Вілейскага ды іншых раёнаў. Таксама вельмі творча падыходзяць да сваёй бібліятэчнай дзейнасці ў Жодзіне... Таму шмат у гэтым плане залежыць менавіта ад чалавека, ад асобы, якая вызначае палітыку і кірункі працы сваёй установы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— А дзе ўзяць такую асобу? Клапаціцца пра кадравы складнік, змяняць нешта ў сістэме адукацыі?

Шэсце выходзіць з хаты, мінае сімвалічныя "вароты", створаныя з ручнікоў, і з прытанцоўкамі ды прыпеўкамі скіроўваецца да Панскага поля за сяло, каб "праславіць Юр'е" і папрасіць у Бога бласлаўлення "на буйнае жыта, на цёплае лета". Падыходзячы да поля, пагашчаныя сціхаюць і прыпыняюцца нам краю поля. Потым праз "вароты з ручнікоў" праходзяць на жытні палетак, дзе адбываецца самы ўрачысты момант галоўнага карагоднага, які пачынаецца з абрадавай песні "Ой, прыйшлі на поле, дай папрасім Бога адмукнуць зямліцу...". Жанчыны становяцца ў круг і пачынаюць паходзе сонца вадзіць карагод, пры гэтым яны спяваюць "Дай у рай, маці, ключы...". У цэнтры карагоднага знаходзіцца тыя, хто трымае абрадавую атрыбутыку: абраз, каравай і граблі з зялёным фартухам. Яны таксама рухаюцца па ходе сонца і тройчы падымаюць угару каравай. Далей удзельнікі абраду здымаюць зялёныя фартух з граблей і чапляюць ужо чырвоны, што азначае, што дзеўка ўжо гатова да дзетанараджэння, як і сама зямля — да будучага ўраджаю. Пасля гэтага народны карагод ідзе

гуляць па вёсцы, спыняючыся ля кожнай хаты. Па заканчэнні карагоднай песні удзельнікі карагодна жадаюць гаспадарам добрага здароўя, багатага ўраджаю, прыбытку ў хляве. Тыя дзякуюць і выносяць ім "падзяку": хлеб, яйкі, грошы і гарэлку. У пераходах ад адной хаты да другой жыхары вёскі, удзельнікі фальклорна-этнаграфічнага гурта "Міжрэчча" спяваюць прыпеўкі пад гармонік, скачуць.

З'яўляючыся жывой формай аднаго з аўтэнтчных абрадаў веснавога цыкла і адметнай традыцыяй, характэрнай для палескага рэгіёна, абрад "Юраўскі карагод" мае ў сваім складзе выдатныя ўзоры старажытных карагодаў і песень, а таксама такія матэрыяльныя праявы рэгіянальнай культуры, як народны касцюм і абрадавы хлеб (каравай). Таму невыпадкова, што ён першым у Беларусі (у 2005 годзе) атрымаў статус нематэрыяльнай гісторыкакультурнай каштоўнасці.

Людміла МЕЛЬНИКАВА, вядучы метадыст па народных традыцыях і абрадах Гомельскага абласнога цэнтры народнай творчасці Фота Ірыны ГЛУШЭЦ

На людным месцы

Станчыць "Дзяргач"

ВІЦЕБШЧЫНА

Наш народ на працягу сваёй гісторыі стварыў мноства яркіх і самабытных танцаў. Народныя святы ды абрады ў Беларусі ніколі не абыходзіліся без песні і танца.

У Віцебскім абласным метадычным цэнтры для супрацоўнікаў распачаліся практычныя заняткі па вывучэнні побытавых танцаў беларускага фальклору з розных рэгіёнаў вобласці. Іх праводзіць галоўны балетмайстар гэтай установы Марына Сіўцова. А ідэю іх правядзення прапанавала дырэктар АМЦНТ Кацярына Лабука. У скарбонцы "танцораў" набіраўся ўжо з дзясятка такіх танцаў, як "Каробачка", "Зялёная рошча", "Гойданка", кадрыля, падэспань, "Ночка", "Дзяргач" ды іншыя.

Андрэй СТРУНЧАНКА, вядучы метадыст Віцебскага АМЦНТ

Зайцы — перамаглі!

ГОМЕЛЬ — ДУШАНБЭ

Гомельскі дзяржаўны тэатр лялек прыняў удзел у IV Фестывалі "Чадары Хаёл" ("Фантазія лялек"), які праходзіў у сталіцы сонечнага Таджыкістана — Душанбэ.

Беларускія артысты паказалі спектакль "Не ўсе зайцы — трусы", створаны па п'есе Васіля Ткачова. Рэжысёр спектакля —

Дзмітрый Гарэлік, мастак-пастаноўшчык — Святлана Шуманская, кампазітар — Анатоль Шаўцоў. У гэтай пастаноўцы заняты вядучыя актёры Тамара Гарачава, Лілія Зорына, Надзея Нікіціна і Яўген Хромаў.

Спектакль гамяльчан атрымаў высокую ацэнку на лялечным форуме. Артысты парадавалі высокім майстэрствам не толькі членаў журы, але і глядачоў.

K

Сцена са спектакля.

Майстар-клас практычных ідэй

Традыцыйна напруэдадні Першамая ў Мінску адбылася Міжнародная навуковая канферэнцыя “Аўтэнтчны фальклор: праблемы захавання, вывучэння, успрымання”, у восьмы раз зладжаная Універсітэтам культуры і мастацтваў. Пад час канферэнцыі замежныя навукоўцы са Славакіі, Расіі, Латвіі, Польшчы, Кітая і айчынныя даследчыкі народнай спадчыны пацвердзілі статус фалькларыстыкі XXI стагоддзя як дысцыпліны шырокага культурна-антрапалагічнага напрамку, здольнай прааналізаваць і вырашыць шмат праблем сучаснага грамадства.

Сярод бясспрэчных унёскаў канферэнцыі ў сусветную навуку варта адзначыць канцэптuallyны даклад легенды еўрапейскай этнамузыкалогіі — акадэміка з Санкт-Пецярбурга Ігара Маціёўскага, прысвечаны канфлікталогіі і традыцыйнай музычнай культуры, аналізу шляхоў зніжэння рызык сучасных міжкультурных і міжэтнічных канфліктаў сродкамі фальклору. Славацкая даследчыца Яна Суш’янкава распавяла пра музыку як сродак этнічнай ідэнтыфікацыі і прадэманстравала відэазапісы карыфеяў выканання на славацкай дудзе — гайдзе, — традыцыю якой славакі дагэтуль рупліва захавалі як “жывую”, глыбока інтэграваную і ў вясковы побыт, і ў сучаснае мастацтва. Суш’янкава — прадстаўнік універсітэта ў Нітры, у ваколіцах якой у IX стагоддзі адбывалася місіянерская дзейнасць святых Кірылы і Мяфодзія і дзе Евангелле, фактычна, было перакладзена на старажытнаславянскую мову. Цікавыя ўзаемазвязі і ўзаемаўплывы ў балта-славянскіх абрадавых спевах, якія і сёння ўрачыста гучаць на Купалле, Каляды, Вялікдзень, прааналізавала беларуска Галіна Таўлай, якая ўжо шмат гадоў з’яўляецца старшым навуковым супрацоўнікам Расійскага інстытута гісторыі мастацтваў.

У рамках канферэнцыі па традыцыі быў зладжаны

Фальклор ратуе ад канфліктаў

На выспе этнічнай аўтэнтцыкі

Канферэнцыя засведчыла, што чым больш паскараецца і ўскладняецца тэмп жыцця, тым з большай цікавасцю ды надзеяй паглядаюць нашыя сучаснікі на выспы этнічнай аўтэнтцыкі. І лепшыя ўзоры фальклору, і спадчына асоб, якія спрыялі яго вывучэнню ды папулярнасці, сёння ўсё больш запатрабаваны грамадскасцю.

канцэрт-прэзентацыя “Фальклор беларускай глыбіні”, дзе сталічныя і замежныя аматары даўніны сустрэліся з дзіцячым фальклорным клубам “Катрынка” з Высокага Камянецкага раёна (які прадстаўляў пераемнасць народных традыцый Прыбужжа) ды аўтэнтчным спеўным гуртом “Матырынская спадчына” вёскі Матырына

Ушацкага раёна (носьбітам аўтэнтчнага фальклору Падзвіння). Багатую праграму (паўночнарускія флейты-кугілы, прыбужскія танцы, латышскія традыцыйныя гульты, беларуская дуда) мелі майстар-класы, што прайшлі пастая.

На канцэрце маладзёжных калектываў “Традыцыі і пераемнікі” ў якасці гасцей Універсітэта культуры і мастацтваў удзельнічалі лідар латышскага гурта “Maskakas spelmani”, мультыінструменталіст і спявак Анс Атаол Берзінь; міханавіцкая “Калыханка” Ларысы Рыжковай, якая ў чарговы раз даказала, што пад кіраўніцтвам таленавітага педагога да аўтэнтчнага фальклору арганічна і лёгка далучаюцца сучасныя дзеці; майстар музычных інструментаў Дзяніс Сухі, яго паплечнікі Алесь Жура, Стась Чавус і Яўген Барышнікаў, якія зухавата зайгралі бела-

неаднаразова прадстаўлялі Беларусь на буйных фестывалях у Францыі, Бельгіі, Расіі, Нідэрландах, Германіі, Польшчы, Харватыі, Літве, Латвіі, Грэцыі і Славакіі. Амаль 60% студэнтаў спецыялізацыі — выпускнікі беларускіх рэгіянальных фальклорных калектываў-удзельнікаў шматступеньчатага праекта этнакультурнага выхавання — фестывалю “Берагіня”. Апошні за сваю 15-гадовую гісторыю існавання пакрыў становіцца “жывой легендай” усходнеўрапейскай практычнай фалькларыстыкі, як і аўтар яго ідэй — этнахарэалаг Мікола Козенка.

Канферэнцыя засведчыла, што чым больш паскараецца і ўскладняецца тэмп жыцця, тым з большай цікавасцю ды надзеяй паглядаюць нашыя сучаснікі на выспы этнічнай аўтэнтцыкі. І лепшыя ўзоры фальклору, і спадчына асоб, якія спрыялі яго вывучэнню ды папулярнасці, сёння ўсё больш запатрабаваны грамадскасцю. Адна з секцый канферэнцыі была прысвечана ўнёску роду Куляшовых (100-годдзе з дня нараджэння пээта Аркадзя Куляшова святкуецца сёлета) у прапаганду каранёвага мастацтва беларусаў. Як адзначылі даследчыкі, абрысы традыцыйнага светаўспрымання беларусаў відавочна “прастапаюць” праз вершаваныя радкі класіка нашай паэзіі. Яго дачка Валянціна (аўтар тэлепраграмы “Літаратурная Беларусь” і літаратурных вечараў у філармоніі) шмат папулярна завала фальклор як літаратуразнаўца, педагог і перакладчык, унук Уладзімір Бярбераў стварыў першы постфальклорны гурт дударскай музыкі (“Ліцьвіны”), а жонка Аксана зачынала традыцыю этнаграфічных канцэртаў сумесна з этнамузыкалагам Зінаідай Мажэйка. Маштаб унёску ў айчынную фалькларыстыку самой Зінаіды Якаўлеўны, на жаль, не напоўніцу ацэнены пры жыцці (яна пайшла ад нас сёлета ў сакавіку), сёння падаецца ўсё больш маштабным ды канцэптuallyна-перспектывным для Беларусі, і з трыбуны канферэнцыі прагучала прапанова хадайнічаць аб прысваенні імя Зінаіды Мажэйка гэтаму форуму даследчыкаў аўтэнтчнага фальклору.

Энгельс ДАРАШЭВІЧ, прафесар кафедры этналогіі і фальклору БДУКІМ, доктар філасофскіх навук

Бібліятэка вучыць... настаўнікаў

Каб бібліятэка была запатрабаванай, неабходна шукаць новыя шляхі да карыстальнікаў, імкнуцца да абнаўлення сваёй дзейнасці. Гэта добра разумець супрацоўнікі Светлагорскай раённай бібліятэкі. Менавіта па іх ініцыятыве быў арганізаваны Дзень спецыяліста для настаўнікаў, якія выкладаюць нямецкую мову ў гарадскіх і сельскіх школах. Партнёрам бібліятэкі ў гэтай справе выступіў Інстытут імя Гётэ ў Беларусі.

Мэта мерапрыемства — знаёмства настаўнікаў з разнастайнымі выданнямі бібліятэчнага фонду раённай бібліятэкі ды інфармацыйнымі рэсурсамі бібліятэкі Інстытута. Дарэчы, у апошняй ёсць і творы нямецкіх пісьменнікаў у перакладзе на беларускую мову.

Вялікую зацікаўленасць удзельнікаў выклікаў новы

сэрвіс “Электронны абанемент Onleihe”, які дае магчымасць карыстацца электроннымі кнігамі, аўдыя- і відэазапісамі, электроннай прэсай 24 гадзіны ў суткі. Супрацоўнікі Інстытута падрабязна распавялі пра яго структуру, правялі практычныя заняткі па выкарыстанні сэрвісу, адказалі на шматлікія пытанні прысутных.

Праграму Дня дапоўнілі агляд твораў нямецкіх пісьменнікаў і кніжныя выстаўкі. Настаўнікі атрымалі буклеты аб паслугах Інстытута, а Светлагорская раённая бібліятэка — 50 кніг у падарунак коштам звыш 700 еўра. Гэта слоўнікі, даведачныя выданні, творы для дзяцей... У далейшым плануецца адкрыццё кутка нямецкай літаратуры ў адной з бібліятэк Светлагорска і абслугоўванне насельніцтва горада бібліюбусам.

Валянціна РАСОШАНКА, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Светлагорскай раённай бібліятэкі

Стратэгія начальніка аддзела

Калі б грошы цалкам заставаліся ў нас

Мікалай ХУЧАЎ, Хоцімскі райвыканкам

Да Хоцімскага раёна з Мінска трэба дабірацца ці не ўвесь светлавы дзень. Мяжуе гэтая беларуская зямля з Браншчынай, мае свае старадаўнія традыцыі. Тут ёсць не аб’які аматарскі тэатр, нястомна крэатывляць бібліятэкары ды клубнікі, радуець сувенірамі майстры-рамеснікі. Падавалася б, усё — як і ва ўсіх. Але...

— Апытываю я называю ўпарадкаваннем. У выніку яго зніклі ў нас два сельскія клубы і столькі ж бібліятэк. І скарацілі мы іх не таму, што ёсць такія загад. Проста, у вёсках гэтых зусім мала людзей засталася. Якраз тая сітуацыя, калі эканамічна нявыгадна ўтрымліваць штат, плаціць камуналку і гэтак далей... А маральную патрэбу вяскоўцаў у культуры задавальняем пры дапамозе аўтаклуба, кінаперасоўкі, бібліюбуса. Словам, без нашай увагі людзі не застануцца.

Падрыхтавана праектна-каштарысная дакументацыя для таго, каб у Хоцімску з’явіўся дадатковы аб’ект культуры. Паколькі РДК у нас — прыстасаваны і знаходзіцца ў былым кінатэатры, дык пашырыць ягоныя магчымасці мы вырашылі вось якім чынам. Пад пакой для работы гурткаў выкарыстаем будынак, дзе размяшчалася рэдакцыя райгазеты. Усе народныя калектывы будуць валодаць сваімі памяшканнямі. Месца тут хопіць і для нашага аддзела. Усе гэтыя аб’екты знаходзяцца ў цэнтры, побач, ля сквера, у якім працуе наша аглядае кола.

Дарэчы, пасля праходжання дыягностыкі кола распачало чарговы сезон. За тры майскія дні ад гэтай паслугі мы зарабілі пятнаццаць мільёнаў рублёў, хоць цана білета не перавышае трох тысяч. Бяром масавасцю. Між тым, рухавікі на коле час ад часу ламаюцца, іх неабходна рамантаваць. А кошт на білеты я не магу ўзняць, бо людзі адмовяцца ад такой дарагой паслугі... Вось і атрымліваецца, што працуем не дзеля прыбытку, а для элементарнай дзіцячай радасці. Прынамсі, аглядае кола, якому ўжо шмат гадоў, знаходзіцца ў нас далёка не ў кожным райцэнтры Беларусі...

Хтосьці па-ранейшаму сцвярджае, што за кошт пазабюджэту мы можам павысіць заробкі работнікаў нашай сферы. Мы аблічвалі сітуацыю. Для таго, каб давесці сярэднямесячны заробак да трох з паловай мільёнаў, мне трэба выкарыстоўваць па 70 мільёнаў пазабюджэтных рублёў. А гэта практычна ўсё, што мы зарабляем. І плюс камунальныя плацяжы ды падаткі. Мы нават з раённага бюджэта выкарысталі 15 мільёнаў, каб выплаціць людзям заробную плату. Вось калі б пазабюджэтыя грошы заставаліся ў нас у поўным аб’ёме і не выкарыстоўваліся для падатковых ды іншых пагашэнняў, тады б можна было іх дзейсна выкарыстаць для павышэння заробкаў. Іншых варыянтаў няма...

Хтосьці па-ранейшаму сцвярджае, што за кошт пазабюджэту мы можам павысіць заробкі работнікаў нашай сферы. Мы аблічвалі сітуацыю. Для таго, каб давесці сярэднямесячны заробак да трох з паловай мільёнаў, мне трэба выкарыстоўваць па 70 мільёнаў пазабюджэтных рублёў. А гэта практычна ўсё, што мы зарабляем. І плюс камунальныя плацяжы ды падаткі.

Урач павінен атрымліваць добры заробак? Канешне! Але ўрачы бываюць рознымі: адзін аперацыі штодня робіць, другі на прыёме грамадзян сядзіць. Заробкі ж — амаль аднолькавыя. Тая ж сітуацыя і ў сферы культуры. Нашы работнікі — таксама розныя. Хтосьці кіруе народным калектывам і пастаянна гастралюе, а хтосьці проста час адбывае на працы, выконваючы працоўны мінімум. Дык і тут заробкі, няма сумнення, не павінны быць аднолькавымі! Інакш — ураўнілаўка. Такая ж карціна назіраецца і пры параўнанні заробкаў работніка з вышэйшай спецыяльнай адукацыяй і без яе. Хіба ж гэта добра?!

Настаўнік з вышэйшай катэгорыяй атрымлівае больш, у параўнанні з педагогам-пачаткоўцам. Які сэнс бібліятэкару ці клубніку імкнуцца да вышэйшай адукацыі? Не, я сваіх да гэтага прымушаю. У раёне ці не 90 працэнтаў клубных работнікаў і ці не 100 працэнтаў бібліятэкараў яе маюць. Чалавек дзесьці стаіць “у чарзе” па дыплом. Паказчык — адзін з лепшых па Магілёўшчыне. А як інакш? Дыпламаванага спецыяліста, ды яшчэ такога, які кіруе народным ці ўзорным самадзейным калектывам, “апытываць” немагчыма.

Так што за кадры я не хвалюся. ЦРБ у Рэспубліканскім конкурсе “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры” заняла днямі і месца. Не адстаюць і клубнікі. У раёне — 14 народных калектываў. І гэта, я перакананы, не мяжа. Бо кіраўнікі такіх уганараваных фарміраванняў адчуваюць асабістую адказнасць, не спяць у шапку, гастралююць па Расіі ды прыносяць аддзелу стабільны прыбытак...

Міжнародныя фестывалі цікавыя не толькі сваёй праграмай, але і закуліснымі сустрэчамі, размовамі з замежнымі калегамі ды гасцямі, ад якіх можна не толькі даведацца шмат цікавага, але і пераняць той-сёй досвед. Сярод членаў журы магілёўскага "М.@rt.кантакта" былі тэатральны крытык, мастацкі кіраўнік Міжнароднага фестывалю "Тэатрыён", віцэ-прэзідэнт Міжнароднага форуму "Монатэатр" Ніна МАЗУР (ГанOVER, Германія), дырэктар Драматычнага тэатра імя А.Венгеркі, рэжысёр, прадзюсар, сцэнарыст, доктар мастацтвазнаўства Агнешка КАРЫТКОўСКА-МАЗУР (Беласток, Польшча), тэатраўца, тэатральны крытык, выкладчык Вільнюскай калегіі, дырэктар Міжнароднага тэатральнага фестывалю "Адлюстраванне" Марыя ТАНАНА (Вільнюс, Літва). Яны распавялі для "К" пра асаблівасці суадносін драматургаў і тэатраў, фестывальны рух у сваіх краінах.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— У параўнанні з беларускімі, — падкрэслівае Ніна МАЗУР, — нямецкія артысты кроку без грошай не ступяць. Не таму, што няма ў іх творчай апантанасці, не. Гэта норма прафесійнага этыкету: спачатку — перадаплата па дамоўленасці, потым — выкананне замоўленай працы. Гэтак жа будуецца стасункі з драматургамі. Калі тэатр хоча, каб для яго штосьці напісалі, дык выплачвае аванс.

— А раптам п'еса не падыдзе, не спадабаецца? Ці абставіны змяняцца? Карацей, тэатр вырашыць яе не ставіць. Што тады: драматург павінен грошы вяртаць, каб апошні не пачуваў сябе "абрабаваным"?

— Не, аванс не забіраюць. Але калі тэатр плаціць, гэта не значыць, што тыя грошы — ягоны ўласнасць, зробленая "потам і крывёю". Тэатр, у сваю чаргу, падтрымліваецца муніцыпалітэтам — гэта значыць, дзяржавай. Так што грошы, урэшце, — дзяржаўныя. Такім чынам, можна сказаць, гэтай мерай дзяржава заахвочвае драматургаў.

— Нават, калі разабрацца, дае ім права на памылку, без чаго сапраўдны творчасць і, асабліва, мастацкі эксперымент — гэкі крок у нязвяданае — папросту немагчымыя. Тут ёсць пра што задумацца, бо словазлучэнне "фестывальны спектакль" стала ўжо ледзь не сінонімам эксперыменту. А фестывалю ў Германіі, ведаю, — колькасць незлічоная...

— Фестываль, калі захоча, можа арганізаваць і правесці кожны. Што для гэтага трэба? Падаць свой праект у мэрыю.

— І цярыпліва чакаць адказу, адганяючы ў думках паразу... Ці

— Гэтага ніхто і не патрабуе! Існуе шэраг фестывалюў, арганізатары якіх прыныцыпова не прадаюць білеты — толькі запрашалынікі. Ці, да прыкладу, імпрэзы на адкрытым паветры, куды ўваход увогуле вольны. Калі мэрыя вылучае менш грошай, гэта не значыць, што ўзяць іх больш няма дзе. Арганізатары павінны ўмець самастойна шукаць спонсараў, найперш — сярод банкаў. Прасіць трэба значную суму, але, вядома, яе абгрунтаваць. Бо калі пачнецца звяртацца па дробязях, складзецца ўражанне, што мерапрыемства нейкае несур'ёзнае. Банк ніколі не адмовіць без лагічнай матывацыі. Але гэтак жа пачне пасту-

знаанне ягонага творчага ўнёску ў мастацтва. Глядач жа сам у стане разабрацца, што лепш, а што горш (публіка, дадам, там і сапраўды вельмі дасведчаная), таму няма ніякіх журы, гасцей, абмеркаванняў. А вось арганізатары аплачваюць не толькі праезд, пражыванне, харчаванне ды ганарар, але і сутачныя — невялікія, але каб можна было і каву дадаткова ў кавярні выпіць, і сувеніры прыдбаць. Да таго ж, удзельнікі, прыехаўшы, застаюцца да канца фестывалю, глядзяць спектаклі адно аднаго. Ім таксама бывае карысна бачыць новыя работы, параўноўваць сябе з замежнымі калегамі: нечаму яны ў

іх навучацца, нечаму — тыя ў іх. Уз-аемаабымен! І карысна для развіцця культуры — неаспрэчная...

— Рэпертуар — не проста "аблічча тэатра", — працягвае размову Агнешка КАРЫТКОўСКА-МАЗУР. — Ад яго залежыць, наколькі тэатр будзе цікавы і публіцы, і крытыкам. Мы шукаем, у першую чаргу, рэпертуар "лакальны". Не Шэкспіра, бо яго ставяць усе, а нешта, што можна будзе паглядзець толькі ў нас. Да прыкладу, п'есы пра беларуска-польскае памежжа. Калі гэта класіка — тая ж "Антыгона", — дык яе пастанюўка павінна быць звернута да адлюстравання нашых цяперашніх праблем, пададзена скрозь прызм нашай нацыянальнай культуры і светаадчування, скіравана, зноў-такі, на нашы асаблівасці. Толькі так мы будзем цікавыя іншым, зможам разлічваць не адно на сваю публіку, але і на турыстаў.

— А ці едуць да вас з Беларусі? Патрэбна ж віза...

— Таму працуем над тым, каб для наведвання спектакляў існаваў спрошчаны візавы рэжым, як гэта зроблена для моладзі і пенсіянераў, якія едуць у Тэатр "Оперы і філармоніі Падляска". Разгортваем асветніцкія праграмы, праводзім чыткі новых п'ес, у тым ліку беларускіх драматургаў: Мікалая Рудкоўскага, Паўла Пражко, Дзмітрыя Багаслаўскага. Дый вашы артысты ў нас іграюць: Алег Гарбуз, Вольга Гарцуева з Тэатра Янкі Купалы. Быў і праект з Яўгенам Карнягам. Такія стасункі маюць плён!...

— Тэатральныя фестывалі, — лічыць Марыя ТАНАНА, — павінны ахопліваць розныя жанры і кірункі. Гэта, з аднаго боку, стварае поўную мастацкую палітру, з іншага ж — дапамагае кожнаму з глядачоў знайсці тое, што яму бліжэй.

— А ці не надта пярэстай атрымаецца карціна?

— Для гэтага існуе штосьці накшталт "спецыялізацыі" кожнага з фестывалюў. Міжнародны тэатральны фестываль "Сірэны" арыентаваны на тое, каб паказаць усё лепшае з Еўропы. Ёсць форум, скіраваны выключна на літоўскія спектаклі. У Клайпедзе, на беразе мора, праходзіць Міжнародны фестываль вулічных тэатраў. Фестывалюў камерных тэатраў, монаспектакляў — некалькі, у розных гарадах. Фестывалюў не бывае зашмат, галоўнае — чым яны адрозніваюцца адно ад аднаго, што прыносяць у агульную тэатральную карціну і, шырэй, у культуру...

Норма прафесійнага этыкету

ёсць хаця б нейкія крытэрыі, па якіх можна арыентавацца, пройдзе прапаноўва ці не?

— Галоўнае — арыгінальная ідэя. Тое, наколькі яна паспрыяе пашырэнню культурнай прасторы горада. Праект не пройдзе, калі ўжо існуе падобны да яго. А ўсё астатняе муніцыпалітэт будзе імкнуцца падтрымаць: чым больш фестывалюў — тым лепш. Бо кожны — дадатковая нагода для турыстаў наведаць гэтую мясціну. Але не думайце, што ўсё так проста. Падобная фінансавая падтрымка разлічана на год-два. Надалей грошай будзе ўсё менш і менш. Задача дзяржавы — дапамагчы нараджэнню новага праекта. Але "нованароджаны" павінен вучыцца самастойна ўставаць на ногі, развівацца, быць жыццяздольным, прыцягальным для публікі. Калі ж арганізатары пра гэта не дбаюць, дык, маўляў, навошта такі фестываль?

— Але не кожны праект у галіне культуры і мастацтва можа быць самаакупным...

пова зніжаць суму, каб фестываль вучыўся сам "трымацца на плаву". Бо, урэшце рэшт, кожны фэст робіцца найперш для публікі, а не для крытыкаў і журы, як часта бывае на постсавецкай прасторы. Адсюль — асаблівасці арганізацыі.

У якасці прыкладу прывяду Міжнародны фестываль камерных спектакляў "МОСТ", што праходзіць у ГанOVERы. Назва фестывалю — унікальная. Па-нямецку яна гучыць як "дарагі кактэйль". Па-англійску — "самы" (маецца на ўвазе — "самы лепшы"). Па-руску ж мост асацыюецца са злучэннем, дарогай паміж рознымі берагамі. Таму ідэя фестывалю — паказаць лепшае, што злучыць людзей розных культур, — зразумелая кожнаму. Кожны дзень паказваецца ўсяго адзін спектакль. Пачатак — а 20-й гадзіне, каб чалавек пасля працы паспеў прыняць душ, пераапрацуцца, павячэраць — і прыйсці ў тэатр. Лічыцца, што калі той або іншы калектыў запрошаны на фестываль, дык гэта ўжо пры-

Галоўнае — "дарагі кактэйль": ідэя, свая тэма, разнастайнасць

Рэйтынг ідэй з Германіі

Як павялічыць колькасць наведвальнікаў музеяў? Гэтае пытанне сёння хвалюе не толькі беларускіх, але і замежных музейшчыкаў. Напрыклад, музеі Германіі эксперыментуюць у сваёй дзейнасці ўсяк, як толькі могуць. У тым ліку — і ў горадзе Білефельдзе, дзе пражывае прыкладна 300 тысяч чалавек.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Цішыня, урачыстыя стэнды з экспанатамі, таблічкі "Не чапаць рукамі!" — усяго гэтага ў гістарычным музеі Білефельда не сустрэць. Тут зрабілі стаўку на інтэрактыўнасць ва ўсіх яе праявах, на актыўнае ўзаемадзеянне з наведвальнікамі. Да прыкладу, для дзяцей ад 6 да 12 гадоў музейшчыкі распрацавалі цэлую сітэму штомесячных мерапрыемстваў пад агульнай назвай "Разам робім гісторыю". У кожны апошні чацвер месяца школьнікам прапануецца прыйсці ў музей і паўдзельнічаць у гуль-

Білефельд: прамыя музейныя трансляцыі

нёвых праграмах, прысвечаных гісторыі горада. Тэмы сустрэч — заўсёды розныя: "Як раней друкаваліся кнігі?", "Як мылі бялізну нашы бабулі?", "Падарожжа ў сярэднія стагоддзі" ды іншыя.

Яшчэ адна форма працы з дзецьмі — святкаванне дзён нараджэння. Дзякуючы спецыяльна падрыхтаванай праграме школьнікі, гуляючы, атрымліваюць веды па гісторыі краіны. А пасля арганізуецца пошук падарунка для імянінніка і прысмакаў для ўдзельнікаў свята. Падарункі, дарэчы, схаваны сярод экспанатаў музея...

Не пакідаюць музейшчыкі пазу ўвагай і дарослых. Наведвальнікам, акрамя традыцыйнай экскурсіі, могуць прапанаваць урок валодання халоднай зброяй, а таксама абед, складзены з сухога пайка сучаснага нямецкага салдата. Да таго ж, і для дарослых, і для дзяцей музей часта ладзіць дні адкрытых дзвярэй, а летам — музейныя святы. У гэтыя асаблівыя дні экспанаты ўстановы культуры — швейныя машыны, друкарскія

станкі, генератары, наборныя машыны — прыводзяцца ў дзеянне. Музей, такім чынам, ажывае і поўніцца разнастайнымі гукамі. Не трэба і казаць, што падобныя мерапрыемствы выклікаюць асаблівае захапленне ў дзяцей ды падлеткаў.

Музейшчыкі Білефельда выкарыстоўваюць і іншыя спосабы прыцягнення наведвальнікаў. Напрыклад, кожнага дзесяцітысячнага госьця вітае асабіста дырэктар музея і дорыць гэтаму турысту невялічкі прэзент з музейнай сімвалай ды рэквізітамі. Час ад часу ў мясцовай газеце змяшчаецца льготны талон: выразаўшы яго, кожны можа прыйсці ў музей бясплатна, праўда, у суправаджэнні як мінімум яшчэ аднаго чалавека, які ўжо павінен будзе заплаціць за ўваход. А яшчэ адна музейная "фішка" — правядзенне раз на год прамых трансляцый па мясцовым тэлеканале. У сувязі з падобным мерапрыемствам у музеі арганізоўваецца льготны ўваход для ўсіх ахвотных.

Экспанаты ў залах Гістарычнага музея ў Білефельдзе.

К

Лёсы

Паэт-песеннік Адам Русак з'явіўся на свет у вёсцы Пясочнае, што на Капыльшчыне. Сёння, 24 мая, у Пясочным праходзіць свята, прысвечанае 110-годдзю з дня нараджэння гэтай выбітнай асобы, слава пра якую сягнула далёка за межы Беларусі. Мы ж прапаноўваем шануюным чытачам успаміны дачкі паэта — Людмілы РУСАК. Успаміны пра бацьку, ягоных сяброў і папечнікаў, пра няпросты век і "кухню" творцы... Таксама друкуем і ліставанне да Адама Русака, якое звязвала беларускага паэта з гэтакімі ж геніяльнымі творцамі, што праславілі колішні Савецкі Саюз ва ўсім свеце.

Адам Русак. Ленінградскі перыяд.

Да 110-годдзя з дня нараджэння Адама Русака

светлымі. І толькі сэрца падказвала, што ў нашым жыцці ёсць сапраўднае і вечнае. Таму гэтыя песні і перажылі сваіх кампазітараў ды паэтаў, яны гучаць і сёння, хвалючы непадробнай задушэнасцю ды дабынёй...

"Якое маленькае слова!"

У адным са сваіх рукапісаў бацька згадаў: "Песня... Якое маленькае слова, і якое яно ёмістае, калі словы і музыка, злітыя ў адно цэлае, кранаюць душу і сэрца... Песня мае сваю прыроду і законы. У гэтым маленькім, але крылатым творы слова і музыка зліваюцца так, што калі слухаем песню, мы забываем, што яе стварылі два аўтары: паэт і кампазітар. Песня не церпіць рыторыкі, набору слоў. У ёй павінна быць паэзія і яшчэ раз паэзія. Мы, паэты-песеннікі, добра памятаем словы Максіма Горкага: "...Калі верш складаецца са срэбра, дык песня павінна быць з золата". Але гэта яшчэ не ўсё. Галоўны суддзя песні — народ. І хоць пішацца песень многа, аднак добрых песень яшчэ мала. Беларускія паэты і кампазітары цудоўна ведаюць,

Гэта і сёння вялікая тайна: чаму адна песня застаецца жыць на доўгія гады, а на другую праз дзень забываюцца? Але адно магу сказаць адназначна: песні, напісаныя ў тыя гады, ствараліся ад душы і з вялікім натхненнем. Можна быць, таму яны намнога перажылі сваіх аўтараў і працягваюць жыць сёння.

Паэт ці музыкант?

Хачу адразу сказаць, што мой бацька быў і тым, і другім. Скончыў Мінскі музычны тэхнікум (.), потым — Ленінградскую кансерваторыю і цягам амаль дваццаці гадоў працаваў салістам аркестра Ленінградскага Малога Операга тэатра. Вярнуўся ў Мінск і яшчэ дзесяць гадоў граў у аркестры Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Але... Калі ўжо быў студэнтам музычнага тэхнікума, пачаў пісаць вершы. Неўзабаве быў прыняты ў Саюз пісьменнікаў Беларусі, а потым (у 1939-м) — і ў Саюз пісьменнікаў СССР. Атрымаўшы ад Адама Русака — і прафесійнага паэта, і прафесійнага музыканта.

У заліковай кніжцы навучэнца Мінскага музычнага тэхнікума ёсць

запіс: "Сальфеджыя — 5; спецыяльнасць — 5; паводзіны — 2 (глядзеў у акно і пісаў вершы)". Ён увесь час лунаў у аблоках і быў вельмі далёкі ад усіх зямных праблем.

І яшчэ... Адам Русак нарадзіўся ў прастай сялянскай сям'і. Бацька — музыкант-самавук, майстраваў скрыпкі, а сям'я грала на вяслеллях, хрэсьбінах і народных гуляннях. Без іх сямейнага ансамбля не абыходзілася ніводнае свята. Натуральна, тата літаральна купаўся ў народных песнях і музыцы, граў поруч з іншымі сямейнымі полькамі, кадрылі, вальсы. Напэўна, адсюль, з далёкага мінулага, і бярэ пачатак пэўны рытм і музычнасць ягоных вершаў.

Наша паходжанне

У нашай сям'і перапляліся розныя карані. Адам Герасімавіч Русак нарадзіўся ў вёсцы Пясочнае Капыльскага раёна Мінскай вобласці, як і ягоны бацька — Герасім Сямёнавіч. Дзед Сямён, адслужыўшы пятнаццаць гадоў у царскім войску на мяжы з Малдавіяй, вярнуўся ў Беларусь з жонкай — ці то цыганкай, ці то з малдаванкай. У любым выпадку, беларусы-аднавяскоўцы адразу далі смуглай прыгажуні мянушку "цыганка". Разам з дзедам іх называлі "цыганы": не толькі за смугласць, але і за музычнасць. Марыя Ігнатаўна, маці Адама Русака, простая беларуская жанчына, у час вайны ў сваёй хаце перавязвала раны партызанам, а Герасім Сямёнавіч "ладзіў ім зброю". Хата стаяла на хутары сярод лесу, пад час вайны тут быў партызанскі шпіталь...

(Працяг будзе.)

Людміла РУСАК
Фота і лісты — з архіва аўтара

"Бывайце здаровы!..", або Жыццё, пражытае па законах песні

Герасім Русак — бацька паэта (злева), Сямён Русак — дзед у вёсцы Пясочнае.

Адам Русак (злева) з групай сельскіх музыкантаў.

Гэта ж якая адказнасць!

Быць нашчадкам вядомых бацькоў — вялікая адказнасць. Разуменне гэтага прыйшло не адразу — мінула гадоў пятнаццаць пасля таго, як не стала маіх родзічаў. У 1960-я — 80-я штодня па беларускім радыё гучалі песні "на словы Адама Русака", майго бацькі. Ён радаваўся, як дзіця, калі іх чуў... Быў вельмі сціплым і маўклівым, заўжды казаў, што гэта самая галоўная ацэнка яго працы, калі ягоныя песні спявае і хоча чуць народ...

Маё прозвішча лёгка "расакрэчвалі" ў школе і паўсоль, дзе б я ні з'яўлялася: перапытвалі, ці не даводжуся я выпадкова дачкой вядомага паэта-песенніка Адама Герасімавіча Русака. У дзяцінстве гэта было прыемна слухаць, а цяпер перада мною стаіць зусім іншая задача: захаваць і падтрымаць творчасць таты, ягоныя песні, якія і сёння гучаць у рэпертуары многіх беларускіх і

расійскіх выканаўцаў. Мне падаецца, што такія творы, як "Бывайце здаровы, жывіце багата!..", "Не шукай", "Толькі з табою", "Не за вочы чорныя", "Ой бярозы ды сосны", "Не магу я знайсці тое слова", "Дзе ты, зорка мая..." і многія іншыя ўжо ўвайшлі ў залаты фонд беларускай песеннай творчасці і даследуюцца ў навучальных установах Беларусі.

Сямейны архіў

Гэта старыя чорна-белыя фатаграфіі, лісты на пажоўклі ўжо паперы ды надрукаваныя на трафейнай нямецкай машыныцы, неагублікаваныя вершы і ўспаміны пра сяброў, кампазітараў і паэтаў. Гэта — падзеі, якія сталі мінулым, гэта — гісторыя, якую нельга перарабіць, гэта — час, што немагчыма вярнуць. Можна толькі чытаць і ўяўляць, якім быў той век, калі кампазітары і паэты стваралі песні ў выніку натхнення, і атрымліваліся яны шчырымі ды

што песня самацёку не церпіць, што над песняй трэба працаваць штодзённа..."

Аб гэтай "духоўнай адказнасці" мне і хочацца сказаць яшчэ некалькі слоў. У нас дома часта збіраліся госці: кампазітары, паэты, музыканты, выканаўцы... Асабліва пасля канцэртаў, калі абмяркоўваліся песні, выкананне і... поспех, творчы поспех. Усе шчыра радаваліся адно за аднаго, як за вялікую агульную ўдачу. Бо прагучала новая песня — і яна спадабалася публіцы. А колькі працы было ўкладзена да гэтага моманту! Днямі і, іншым разам, познімі вечарамі ў нас дома за фартэпіяна два чалавекі — паэт і кампазітар — спрабавалі знайсці той адзіны правільны "творчы ход", тую "самую дакладную нотку", якая падкрэсліла б сэнс слова, каб радок у песні "загучаў" і дайшоў да слухача, каб з першых слоў песня кранула душу і сэрца...

з лістоў

**"М. Ісакоўскі, 1940 г.
У Саюз савецкіх пісьменнікаў БССР.**

Дарагія таварышы!

Пішу Вам гэты ліст з наступнай нагоды:

У свой час па даручэнні рэдакцыі тома "Творчасць народаў СССР", выпушчанага выдавецтвам газеты "Праўда" да дваццацігоддзя Кастрычніка, я пераклаў на рускую мову беларускую песню "Будзьце здаровы".

Песня ў маім перакладзе была надрукавана ў згаданым томе, прычым у змесце было сказана, што песня "запісана са слоў Адама Русака ў калгасе "Чырвоны араты" Капыльскага раёна Беларускай ССР".

Дакладна з такой жа заўвагай яна была надрукавана і ў газеце "Праўда" 9 верасня 1937 года.

Іншымі словамі — атрымлівалася так, што песня "Будзьце здаровы" з'яўляецца народнай песняй у тым сэнсе слова, што яна не мае свайго пэўнага аўтара, што яна толькі запісана са слоў тав. Русака, але не напісана ім.

Відавочна, памылку гэтую дапусцілі людзі, якія збіралі фальклор для кнігі "Творчасць народаў СССР". Але так ці інакш, уведзены ўсім гэтым у зман, я таксама лічыў песню "Будзьце здаровы" народнай, гэта значыць, не маючай свайго аўтара. І я не знаходзіў нічога заганага ў тым, каб выкарыстаць матывы песні ў адным са сваіх вершаў, бо і паэты, і кампазітары, як вядома, маюць усе правы на выкарыстанне фальклору і часта да гэтага звяртаюцца. (А песню "Бывайце здаровы" я, паўтаруся, лічыў фальклорнай па прычынах, выкладзеных вышэй.)

Названы верш я ўключыў у сваю кніжку. У кніжцы, праўда, маецца адпаведная заўвага — па якіх матэрыялах напісаны верш, але там, зноў-такі, сказана, што песня запісана са слоў тав. Русака, ды нічога не гаворыцца пра тое, што яна напісана ім, гэта значыць, паўторана тая ж памылка, што і ў кнізе "Творчасць народаў СССР".

Між тым, апошнім часам мне стала вядома, што песня "Будзьце здаровы" менавіта напісана тав. Русаком, а не проста запісана з ягоных слоў.

Такім чынам, па няведанні, мною была дапушчана памылка, бо, калі паэт мае права ў той або іншай ступені ўключыць у свае творы фальклор ці выкарыстоўваць яго як-небудзь па-іншаму, то, канешне, ён не павінен так рабіць з рэчамі, якія маюць свайго аўтара.

Паведамляючы Вам пра ўсё гэта, прашу Вас перадаць тав. Русаку мае найглыбейшыя прабачэнні за дапушчаную памылку, праўда, ненаўмыслную, але ўсё ж памылку.

У далейшым названы верш, безумоўна, перавыдавацца мною не будзе.

Што ж да перакладу песні "Будзьце здаровы", дык паўсоль, дзе ён будзе друкавацца з майго дазволу, будзе ставіцца імя аўтара песні, чаго выдавецтвы да сёння не рабілі.

**Прывітанне!
М. Ісакоўскі
25/06/1940"**

(Заканчэнне. Пачатак у № 20)

...Да новага жыхара ўсе гараджане ставіліся ветліва, а гарадскі галава Павел Дубровін лічыў за гонар заўсёды запрашаць мастака да сябе на гарбату.

У лісце ад 25 лютага 1877 года да свайго сябра, мастака-перадзвіжніка Васіля Максімава, аўтара вельмі вядомай элегічна-настальгічнай карціны "Усё ў мінулым" (ён яе паўтарыў 42 разы!), Савіцкі з радасцю паведаміў: "Я ў якасці пустэльніка знаходжуся ў адной чароўнай глухамані Айчыны нашай — Дынабургу..."

і "Жыта" І.Шышкіна. Вось што напісаў тагачасны галоўны крытык Расіі Уладзімір Стасаў наконт твора: "...Спадар Савіцкі нечакана-негадана прывёз на перасоўную выстаўку карціну, хаця і невялічкую, але выдатную, хаця і брудна, і шэра напісаную, аднак поўную такога зместу, такіх тыпаў і такой праўды, якія робяць яе адным з самых значных ды важных стварэнняў станковай рускай школы..."

Гэтую карціну, як я згадаў вышэй, можна разглядаць яе своеасабліваю паралель рэпінскаму "Хрэснаму ходу ў Курскай губерні". У падобных сюжэтах абодва мастакі прадставілі вялізнае мноства людзей, натоўп, паказаўшы розніцу характараў і

версію палатна схаваў далей ад вачэй людскіх. А потым і наогул парэзаў карціну на часткі, якія, мабыць, і сёння дзесьці захоўваюцца ў прыватных расійскіх альбо замежных калекцыях.

Затое больш шчаслівы лёс чакаў другі, канчатковы, варыянт шматпакутнай карціны. Яе выпадкова пабачыў імператар Аляксандр III. І — прышоў у захапленне, бо высока ацаніў "патрыятычны дух" сюжэта. Ён тут жа загадаў набыць палатно для ўласнай калекцыі (цяпер яно — у Дзяржаўным Рускім музеі ў Санкт-Пецярбургу). Праўда, у параўнанні з першым варыянтам, тут менш фігур. Ды і пастаўлена была новая задача: стварыць жывапісную эпапею журботных провадаў навабранцаў на вайну. Ідуць апошнія хвіліны развітан-

ня. Кампазіцыя будзеца з асобных груп; кожная група — сям'я, якая праводзіць свайго крміцеля. Адны персанажы — стрыманыя, мужныя, іншыя — у палоне эмоцый ды моцных перажыванняў, але ўсіх аб'ядноўвае агульная бяда. У колеравым рашэнні карціны мастак адмаўляецца ад танальнага каларыту сваіх ранніх карцін і працуе лакальнымі плямамі — яркімі, напружанымі, якія, аднак, ураўнаважваюць адна адну.

Адзінае, што не хапала Савіцкаму ў жыватворным і спрыяльным паветры ціхага Дынабурга, дык гэта цесная сувязі з мастакамі, адсутнасць мастацкіх выставак, магчымасці пабачыць свае работы побач з работамі калег, каб раўнівым і прафесійным вокам адразу ж вызначыць усе годнасці ды недахопы — уласныя і сваіх сяброў-сапернікаў. Нарэшце, пра адсутнасць выставак Савіцкі шкадаваў не толькі з прафесійных прымушэнняў. Яму было шчыра шкада, што жыхары горада не маюць магчымасці атрымаць асалоду ад сузірання цудоўных твораў пэндзля і разца. У чарговым лісце да Івана Крамскога ён паведамае: "...Ці Вы ведаеце, што я задумаў? Смяротна хочацца мне, перш чым адаслаць ці адвезці мае новыя рэчы ў Піцер, зладзіць тут выстаў-

ку на карысць бедных гараджан і ўсіх тых жабракоў, якія мне пазірвалі, словам, з мэтай дабрачыннай для горада Дынабурга; мне страшэнна спрыяе гэтая задумка: паглядзець, як паставяцца да такой выстаўкі і што з гэтага выйдзе". На жаль, я так нічога не знайшоў наконт таго, ці адбылася такая акцыя...

Мінула амаль пяць гадоў прабывання Савіцкага на былой беларускай зямлі, і можна дапусціць, што за гэты час ён больш-менш ачуняў пасля страты каханай жонкі. Пазней, у 1886-м, ён ізноў пабраўся шлюбам — з 20-гадовай Валерыяй Іпалітаўнай Дзюмулен, якая нарадзіла яму аж сем дзяцей і перажыла мужа на 45 гадоў! Дарэчы, адзін з ягоных сыноў — Георгій — стаў потым вядомым савецкім жывапісцам, акадэмікам, лаўрэатам Сталінскай прэміі.

Але, як бы там ні было, Канстанцін Савіцкі пакінуў Дынабург з паучцём удзячнасці да таго месца, дзе на яго зрабілі ласку пакой і натхненне, дзе ён стварыў вечныя духоўныя каштоўнасці. Няхай іх, гэтых карцін, няшмат, але ўсе яны дастойныя таго, каб імі не толькі можна было любвацца ды захапляцца, але і вывучаць сялянскую гісторыю Расіі другой паловы XIX стагоддзя. З таго часу, калі ён развітаўся з Беларуссю, і чым бы ён потым ні займаўся і дзе б ні знаходзіўся — ці то ў Пецярбургу, ці то ў Маскве, ці то ў Пензе (а прахрыў мастак яшчэ 26 гадоў), ён заўсёды знаходзіўся з нязменным задавальненнем ды настальгіяй успамінаў гэтае чароўнае месца...

І вельмі шкада, што сёння жыхары латвійскага Даўгаўпілса, добра ведаючы свайго земляка, амерыканскага абстрактнага экспрэсіяніста Марка Ротку, якому там створаны музей і помнік, не ведаюць, што ў гэтым горадзе калісьці тварыў і цудоўны рускі жывапісец Канстанцін Савіцкі...

Барыс КРЭПАК

А вось што ён піша ў лісце да Івана Шышкіна: "Дзвіна разам з разнастайнымі шлюпкамі, развалінамі-лодкамі, суднамі са шчэбенем ды іншымі грузамі, водмелямі, якія далёка прасунуты ў ваду, узвышшамі і плоскімі берагамі ўперамешку з шэрым жыллём, з групамі каржакаватых дрэў і стройных таполяў, — уяўляе з сябе чароўны матыў для жывапісу... Калі застануся тут яшчэ на

Непастаралыныя адбіткі з Дынабурга

К. Савіцкі. Работы на чыгунцы.

К. Савіцкі. Манах.

некаторы час, то выпішу сюды матэрыялы з Рыгі ды пачну працаваць..."

Менавіта гады, якія правёў Савіцкі ў дынабургскай "чароўнай глухамані", сталі для мастака сапраўды залатымі, бо менавіта тут ён намалюваў свае лепшыя рэчы, калі не сказаць — шэдэўры. На жаль, некаторыя з іх не дайшлі да нашых дзён: зніклі, напрыклад, палотны "Пастух" і "Падалянка". Але большасць твораў усё ж захавалася, хаця арыгінал выдатнай карціны "Пажар у вёсцы" (або проста "Пагарэльцы") таксама знік, — ёсць толькі тонавая фотарэпрадукцыя. У лісце да Івана Крамскога Савіцкі піша: "Адзін час Дынабург гарэў ледзь не кожны дзень. Пажары перапахалі нас так, што ўжо месяц, як нашы рэчы сабраны ў клунках, каб на ўсялякі выпадак быць напатагове. Гэтыя пажары пусцілі шмат няшчасных з торбамі. Я напісаў з іх "Пагарэльцаў"..."

Але самая галоўная карціна Савіцкага з дынабургскага часу — "Сустрэча іконы". Яна нарадзілася з кур'эзнага факта ўласнай біяграфіі мастака. Аднойчы па заказе адной царквы ў Дынабургу Канстанцін Апалонавіч уз'яўся намалюваць некалькі ікон. Але суровае царкоўнае "журы" не прыняло вынік яго "праведных трудов". Падрабязнасці прыводзяцца ў лісце мастака Васіля

Максімава да дачкі: "...Цёця з Дынабурга расказала, як Савіцкі ўзяўся напісаць іконы і пісаў партрэты прыгожых жанчын, сваіх сваячак, ды так падобна, што ніхто не хацеў маліцца на іхнія абліччы. Скончылася тым, што аддалі іншаму майстру перапісаць іконы". А ўсё ж шкада, што "іконы", створаныя Савіцкім, не захаваліся. Вельмі было б цікава паглядзець іх сёння, ведаючы, як моцна і таленавіта мог пісаць мастак сялянскія вобразы...

І тады, зблэнжаны сваім правам як іканапісца, Савіцкі падышоў да тэмы з іншага боку і стварыў шматфігурную кампазіцыю "Сустрэча іконы". Карціна нарадзілася напярэдадні руска-турэцкай вайны 1877 — 1878 гг., якую Расія вяла за вызваленне братоў-славян на Балканах. Там, у баі пад Шыпкай, загінуў муж сястры мастака — афіцэр Сазановіч. Савіцкі застаўся ледзь не адзіным апекуном удавы і двух малалетніх дзяцей, якія па-ранейшаму жылі ў Дынабургу. І таму, абцяжараны ў сродках, мастак быў вельмі рад, калі яго карціну за вялікую суму набыў сам Павел Міхайлавіч Трацякоў. Сёння яна ўпрыгожвае адну з залаў Трацякоўкі. Аднак перш чым "прапісацца" ў знакамітай галерэі, палатно дэманстравалася на VIII Перасоўнай выстаўцы побач з такімі шэдэўрамі, як "Протадыякан" І.Рэпіна

станаў. Але, у адрозненне ад Рэпіна, на грандыёзным па задумцы палатне якога адлюстраваны прадстаўнікі практычна ўсіх са слоўяў рускага парэформеннага грамадства, Савіцкі даў, галоўным чынам, вобразы сялян, але вобразы ў найвышэйшай ступені тыповыя, жывыя і глыбокія. Тут дзяды і бабулі, пажылыя мужчыны і маладыя жанчыны, падлеткі, маленькія дзеці, святары. Некаторыя моляцца шалёна, іншыя стрымана, хтосьці проста стаіць у маўкліваці, хтосьці спяшаецца, бяжыць. Цудоўна намалюваны пейзаж, коні, калёсы, сялянскія і царкоўныя атрыбуты. "У карціне сто розных жаданняў, надзей і чаканняў нясуцца з гэтых бедных чалавечых грудзей вакол іконы..." — пісаў У.Стасаў.

У Дынабургу Канстанцін Апалонавіч, незадоўга да ад'езду з Беларусі, стварыў і першы варыянт яшчэ аднаго выдатнага палатна — "На вайну" (або "Провады на вайну"). Сюжэт быў таксама навеяны руска-турэцкай вайной. Як і ў выпадку з "Сустрэчай іконы", прататыпамі адлюстраваных у ім персанажаў паслужылі простыя жыхары Дынабурга. Гэты варыянт у свой час трапіў пад пяро нападкаў крытыкаў, якія палічылі, што з-за мноства фігур губляецца сэнс карціны. Савіцкі вельмі засмуціўся, прыняў крытыку блізка да сэрца, і першую

Як брэндавыя мядзведзі пэндзля К.Савіцкага сталі кічавым сімвалам цэлай эпохі, а колішнія землі Віцебшчыны — творчым "фарпостам" для вядомага перадзвіжніка...

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Выстаўкі:
■ Выстаўка аднаго твора — габелена "Падрыхтавацца Волкаву!" На зборах" Ігара Уласава.
■ Выстаўка "Дзесяць стагоддзяў мастацтва Беларусі" — да 10 ліпеня.
■ Выстаўка твораў Віктара Кліменкі "Мы толькі вандрунікі" — да 15 чэрвеня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь: МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВАХ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
■ Выстаўкі:
■ Выстаўка "Алімпійская Беларусь".
■ Выстаўка "Галаграфія-2014. Мінск" — да 6 ліпеня.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка, прысвечаная спартыўнай тэматыцы, "Сектар". 25 мая музей працуе да 21-й гадзіны.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль:

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (Дзень нараджэння ў музеі).
■ "У дзень вяселля — у музей!" (па папярэдняй дамоўленасці).
■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
■ Выстаўкі:
■ Выстаўка "Спорт у жыцці сям'і Міцкевічаў".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей
■ "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі",

стаку Беларусі, Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выстаўка:

- Выстаўка жывапісу Алега Арлова і Аляксандра Ісачова — да 26 чэрвеня.
■ Выстаўка прыватнай калекцыі гальштукаў Ёзаса Шаўкаўскага "Кожны дзень — новы гальштук" — да 29 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
■ "Польскі джазавы плакат" — да 25 мая.
■ ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры к. XIX — с. XX стст.
■ ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49. Тэл.: 291 16 76.

Экспазіцыі:

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Л.Шчамялёва".

Надзеі Лежэ з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь — да 30 чэрвеня.

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

"Чырвоная гасціўня".

"Зала ўрачыстых прыёмаў".

- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль пайднёвай галерэі).
■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).
■ Вежа палаца

Экспазіцыя:

- "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

"Створаныя эпохай Румянцава" (літаратурная выстаўка 2-й пал. XVIII — 1-й чвэрці XIX стст. са збору графа М.П. Румянцава).

"Класікі беларускага мастацтва".

Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыя:

- "Свет звяроў Гомельшчыны".
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
■ Зімовы сад Свет субтрапічных раслін і жывёл.

Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуе пнеуматычны ціпр.
■ "Музей крыміналістыкі".
■ "Захоўваючы, прымнажаем" (новыя паступленні ў музейны збор за 2013 — 2014 г.) — да 6 чэрвеня.
■ Лакальная экспазіцыя "Ваенна-санітарны вагон" — да 30 верасня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".

Выстаўкі:

- "Вядзем пачатак свой ад Гедыміна...".
■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.".
■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".
■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!".
■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".
■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.
■ У рамках праекта "Выток Нёмана — выток духоўнасці" выстаўка калектыўнай творчасці "Абуджэнне".
■ Выстаўка дэкаратыўна-прыкладнай творчасці А.Чуўюравай (Сярка) "Частка маёй душы".
■ "Вайны свяшчэнныя"

ШТОТЫДНЁВАЯ МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыя

Рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СЫРЫН
Аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЯКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
Спецкарэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ, Вольга НАВІЦКАЯ
Загадчык аддзела фоталіюстрацый — Юрый ІВАНОЎ
Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23 Тэлефон-факс: (017) 334 57 41 Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2014. Індэкс 63875, 638752 Рознічны кошт — па дамоўленасці. Наклад 6449 Падпісана ў друк 23.05.2014 у 16.30 Замова 1959 Дзяржаўнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец — Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Прыёмная: (017) 290 22 50. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35

QR-код:

УВАГА!

ІДЗЕ ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875 ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Пастаянныя экспазіцыі: ■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы". ■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча". ■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
■ Персанальная выстаўка майстра разьбы па шкарпупіне Яўкі Аляксандра Рызжэўскага — да 2 чэрвеня.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛІНЦАКА-БІРУЛІ Ё Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87. ■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."

- Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўкі:
■ Выстаўка "Народныя лялькі-абярэгі" — да 25 мая.
■ Выстаўка "Беларусь сакральная" — да 27 ліпеня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ Выстаўка фатаграфій "Мір стары — Мір новы".

Слановая зала ■ Выстаўка з прыватнай калекцыі І.Сурмачэўскага "Дух часу і раскошы: мода і стыль 1820 — 1920-х гадоў" — да 31 мая. Паўночна-ўсходняя вежа ■ Выстаўка работ Дзмітрыя Імшары "Уніяцкія храмы Беларусі" — да 15 чэрвеня.

"Вячоркі" для ўсіх катэгорыяў наведвальнікаў. Выстаўка: ■ Выстаўка "Будзь ЯК" з фондаў Музея Янкі Купалы — да 27 мая.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.

- "Back in BSSR / Ізноў у БССР" (савецкі плакат 1940 — 1980-х гг., прадметы матэрыяльнай культуры) — да 14 верасня.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска: МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мінск губернска. Шляхецкі побыт".
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Герою Беларусі, народнаму ма-

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

- Упершыню на Беларусі!
■ "Цмокі і васковыя фігуры" (скульптуры драконаў і герояў фэнтазі, а таксама гістарычныя персанажы царскай сям'і Раманавых) — да 29 чэрвеня.
■ Выстаўка карлікавых дрэў "Бансай — музыка, застылая ў веці" — да 21 чэрвеня.
■ Міні-выстаўка "Пячаткай княжацкай пасланне замацаваўшы..." (пячатка са знакам Рурыкавічаў) — да 30 мая.

- Выстаўка-перформанс "Штучны мёд" — да 1 чэрвеня.
■ Скарбы сусветнага жывапісу ва ўнікальнай калекцыі рэпрадукцый

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16. Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:

- "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).
■ "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).
■ Выстаўкі:
■ Выстаўка аўтарскай лялькі "Спадарыня Лялька" — да 29 мая.
■ Выстаўка выцінанкі "Вера праз мастацтва нажніц і паперы".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.

старонкі" — выстаўка, прысвечаная Вялікай Перамозе. ■ Фотавыстаўка С.І. Котава "Праўніку Перамогі".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

- VII Рэспубліканская выстаўка візуальнай творчасці студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў "Арт-Акадэмія" — да 7 чэрвеня.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 288 15 49.

- Рэспубліканская мастацкая маладзёжная выстаўка "Under 35" — да 25 мая.
■ Рэспубліканская выстаўка "Скульптура" — да 1 чэрвеня.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ 25 — Справаздачны канцэрт навучэнцаў Беларускай дзяржаўнай харэаграфічнай гімназіі-каледжа. Пачатак а 12-й.
■ 25, 26 — "Сем прыгажунь" (балет у 2-х дзеях) К.Караева. Пачатак а 19-й.
■ 25 — "Недасяжны рускі раманс" (Камерная зала імя Л.П. Александроўскай). Пачатак у 19.30.
■ 27 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзеях) Ж.Біза.
■ 28 — "Вітаўт" (балет у 2-х дзеях) В.Кузняцова.
■ 29 — Вечар рамансаў С.Рахманінава і

П.Чайкоўскага — Музычныя вечары ў Вялікім (Камерная зала імя Л.П. Александроўскай).

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

- г. Мінск, вул. Энгельса, 7. Тэл./факс: 327 60 81.
■ 24, 25 — "Ноч на Каляды" паводле М.Гоголя.
■ 27 — "Чорная панна Нясвіжа" А.Дударова.
■ 29 — "Хам" Э.Ажэшка.
■ 30 — "Сымон-музыка" Якуба Коласа.
■ 31 — "Местачковае кабарэ" (прэм'ера).
На сьцене Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек:
■ 25 — "Гендэль Бах" П.Барца.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСЬКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

- г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.
■ 24 — "Ціхі шоргат сыходзячых крокаў" Д.Багаслаўскага.
■ 26 — Вечар сучаснага танца і перформанса.
■ 27 — "Ліфт" Ю.Чарняўскай.
■ 29 — "Нязваны госць" С.Бартохавай.
■ 31 — "БІ-ЛІНГВЫ" А.Саўчанкі.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

- г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.
■ 25 — "Бурацкіна.ВУ" (мюзікл для дзяцей і дарослых у 2-х дзеях) А.Рыбнікава.
■ 25 — "Блакiтная камя" К.Брэйтбурга.

- 26 — "Граф Люксембург" (аперэта ў 2-х дзеях) Ф.Легара.
■ 27 — "Юнона" і "Авоць" А.Рыбнікава.
■ 30, 31 — "Дуброўскі" К.Брэйтбурга.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

- г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 24 — "Жыў-быў Заяц" М.Шувалава. Пачатак а 11-й.
■ 25 — "Кветачка-вясёлка" В.Катаева. пачатак а 11-й.
■ 27 — "Цудоўная скрыня з зялёным гарошкам" па матывах шведскіх казак. Пачатак у 10.30.
■ 28, 31 — "Брэменскія музыкі" В.Ліванава і Ю.Энціна. Пачатак у 10.30 (28) і а 11-й (31).
■ 29, 30 — "Тук-тук! Хто там?" Л.Ралчава.